

'Een hardt verhaal'

Resultaten van een pilotstudie
naar de toepassing van
een verhalende methodiek in
drie Justitiële Jeugdinstellingen

V.S.L. (Veronique) van Miert MSc.
dr.mr. S.D. (Sheila) Adjiembaks

COLOFON

Stichting Young in Prison
Lectoraat Residentiële Jeugdzorg, Hogeschool Leiden
Essa Research

Oprachtgever : Ministerie van Justitie & Veiligheid
Datum : September 2019
Status : Definitief

Dit onderzoek is een resultaat van het Koers & Kansen initiatief van het ministerie van Justitie & Veiligheid. Het was niet mogelijk geweest zonder de bijdrage van de deelnemende jongeren en de medewerkers uit de drie Justitiële Jeugdinrichtingen: het Keerpunt (Maastricht), de Kleinschalige Voorziening (KV Amsterdam), het Poortje/Juvoid (Veenhuizen). We danken Caroline Liberton en Marieke Jacobs van het Ministerie van Justitie & Veiligheid voor hun betrokkenheid en vertrouwen in dit project.

'EEN HARDT VERHAAL'

*Resultaten van een pilotstudie naar de toepassing van
een verhalende methodiek in drie Justitiële Jeugdinrichtingen*

SAMENVATTING

“Kijk ik heb het eens in stukjes gehoord maar het doet wel wat als een jongere hier zijn verhaal vertelt...”

De ontwikkeling van een narratieve interventie, en dit onderzoek naar de werkzaamheid hiervan, is begonnen vanuit een waarneming dat jongeren zich niet altijd herkennen in de verhalen die over hen bestaan, of over hen in hun dossier zijn opgenomen (Van der Spek, 2018). Jongeren voelden zich als ware een figurant in het verhaal dat *anderen* veelal over hen vertellen.

Dit onderzoek is het resultaat van een samenwerking tussen verschillende partijen in het kader van het Koers & Kansen initiatief van het ministerie van Justitie & Veiligheid.¹ Het doel hiervan de ontwikkeling van een verhalende, creatieve methodiek, bedoeld voor jongeren die in een justitiële jeugdinrichting (JJI) verblijven zodat niet alleen het verhaal *over* hen, maar vooral ook het verhaal dat ter tafel komt *met* hen, ruimte krijgt. In dit onderzoek zijn in drie JJI's de effecten van een toegepaste narratieve workshopmethodiek waarbij jongeren hun verhaal met hun mentor delen bestudeerd tegen de achtergrond van de volgende onderzoeksvragen:

1. Hoe ervaren jongeren uit de drie JJI's het volgen van de narratieve workshops?
2. In hoeverre beïnvloedt het delen van het verhaal (van de jongere) met de mentor de kwaliteit van de werkrelatie?

Na een behoefteonderzoek onder jongeren en mentoren is een narratieve methodiek ontwikkeld en uitgevoerd in drie JJI's (zie hoofdstuk 3). In de maanden februari tot en met april 2019 zijn daar narratieve workshops verzorgd door een tweetal creatieve docenten van Stichting Young in Prison waaraan in totaal 12 jongeren hebben geparticipeerd. Eindproduct van de workshops is een (audio)fragment van elke jongere geweest waar een eigen betekenisvol verhaal centraal stond. In totaal hebben 8 jongeren hun verhaal gedeeld (beluisterd) met hun mentor. Dit is geobserveerd door onderzoekers. Jongeren en mentoren hebben bovendien vragenlijsten ingevuld en zijn geïnterviewd om hun ervaringen en het effect van de narratieve workshop te duiden.

JONGEREN ERVAREN DE WORKSHOPS ALS POSITIEF

Uit dit onderzoek blijkt dat de jongeren (evenals de mentoren) de narratieve workshop positief ervaren (hoofdstuk 4). Dit kent meerdere redenen.

- Jongeren voelen zich allereerst *gehoord* in een setting waar het tonen van kwetsbaarheid normaliter nadelige gevolgen kan hebben voor de eigen sociale positie (straatcultuur). *Gedeelde kwetsbaarheid* is daarbij iets dat goed heeft uitpakkt tijdens de workshops.
- Hierbij is het belangrijk gebleken dat jongeren zich *veilig voelen* tijdens de workshops voordat ze het echt aandurven om met hun verhaal aan de slag te gaan.

¹ www.sanctieuitvoering.nl/actueel/nieuws/2017/01/31/interventie-jouw-levensloop-centraal

- In het verlengde hiervan zijn de docenten die de workshops verzorgden - evenals de werkvorm en opzet van de workshop - als positief beoordeeld door jongeren (en ook hun mentoren).
- De jongeren zagen de workshops als een *moment van reflectie* dat hen heeft aangezet tot nadenken over het leven.
- Als laatste is het audiofragment (in CD vorm) belangrijk gebleken voor jongeren: het verschaft een 'trots' gevoel aan jongeren en is een concreet eindproduct voor hen.

DE KWALITEIT VAN DE WERKRELATIE IS STERK(ER)

Dit onderzoek is gestart vanuit de verwachting dat het gedeelde verhaal van de jongere de werkrelatie tussen de jongere en de mentor ten goede kan komen. Het blijkt echter dat jongeren eigenlijk al een goede band ervaren met hun mentor alvorens het verhaal te delen. Sterker nog, uit de interviews blijkt een goede werkrelatie met de mentor eerder een *voorwaarde* (voorafgaand) voor het delen van het eigen verhaal van jongeren dan een effect van het delen (achteraf). De mentoren delen dit punt zelf ook. Zo geven zij aan dat zij het delen van het verhaal als een uiting van vertrouwen en de reeds goede werkrelatie zien. Wel geven mentoren aan dat het gedeelde verhaal het gevoel van binding met de jongere versterkt heeft. Dit, omdat het verhaal heeft geleid tot meer begrip voor jongeren en soms zelfs een mate van persoonlijke herkenning bij de mentoren.

We vermoedden dat mentoren (ook) nieuwe feiten zouden horen naar aanleiding van het gedeelde verhaal. Dit was soms wel, maar even zo vaak niet het geval tijdens dit onderzoek. De meerwaarde van het eigen verhaal van de jongeren bleek heel anders te liggen. Mentoren gaven aan dat zij het beeld van een jongere dat uit de dossiers oprijst vaak als gefragmenteerd ervaren. Op het moment dat een jongere 'zijn verhaal' doet - volgens de voor dit project uitgewerkte narratieve methodiek - geeft de jongere een eigen samenhang aan die gefragmenteerde kennis en daarnaast voegt de jongere emotie toe aan het verhaal. Waar mentoren voorheen de feiten-kenden-omdat-ze-het-wisten, bijvoorbeeld vanuit het dossier, kennen zij nu de jongens op basis van feiten-die-je-kent-omdat-je-voelt.

Dat is een interessante opbrengst voor de professionaliteit van een mentor die alleen binnen een relatie kan opbloeien. Uit dit onderzoek blijkt dat het verhaal een waardevol handelingsperspectief biedt: de mentor weet beter wat er gaande is, hoe jongeren zaken beleven en vindt daarmee een meer betekenisvolle grond om contact te maken met de betreffende jongere. Anders gezegd: het verdeelde verhaal biedt hen een opening om de werkrelatie vanuit het verhaal van de jongere zelf (verder) op bouwen.

AANBEVELINGEN

Op basis van deze resultaten worden er twee aanbevelingen gedaan (zie hoofdstuk 5). De eerste aanbeveling is om de ontwikkeling en toepassing van de narratieve methodiek voort te zetten bij (meer) jongeren/ in andere JJ's en parallel daaraan onderzoek uit te voeren om de effecten ervan te verfijnen. Binnen dit onderzoek kunnen de verhalen ook inhoudelijk geanalyseerd worden om zo zicht te krijgen op wat nu het daadwerkelijke verhaal is dat professionals (ook) moeten weten, wat voor soort verhaal dit is en wat de grondtoon van deze verhalen is. Voor de doorontwikkeling van de methodiek worden bovendien belangrijke suggesties gedaan (bijlage 5). Ten tweede wordt aanbevolen om in het dossier op te nemen dat de jongere heeft deelgenomen en dat de CD/het

verhaal bestaat. Op die manier kunnen hulpverleners zelf vragen aan de jongere naar de CD/het verhaal en blijft het eigenaarschap van het verhaal wel bij de jongeren. De derde en tevens laatste aanbeveling is om inhoudelijk (vervolg) onderzoek uit te voeren naar wat het verhaal van jongeren nu daadwerkelijk inhoudt.

'EEN HARDT VERHAAL'

*Resultaten van een pilotstudie naar de toepassing van
een verhalende methodiek in drie Justitiële Jeugdinrichtingen*

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1 INLEIDING	2
1.1 Achtergrond: andermans ‘papieren profiel’ & het eigen verhaal.....	2
1.2 Doelen & onderzoeksvragen	3
1.3 Methodische verantwoording.....	3
1.4 Leeswijzer.....	6
HOOFDSTUK 2 THEORETISCHE VERKENNING VAN EEN VERHALENDE BENADERING	7
2.1 Vervreemding	7
2.2 Jongeren in een JJI: verbinding, competentie & autonomie.....	7
2.3 Het narratief als betekenisvolle waarheid	8
2.4 Het narratief als kennisinstrument en interventiestrategie	9
2.5 Veerkrachtige verhalen van jongeren.....	9
2.6 Verhalen als performance: narratieve identiteit en het belang van supportieve settings 10	
2.7 (Levens)verhalen in JJI’s	11
HOOFDSTUK 3 WORKSHOPMETHODIEK: ‘WAT JE OOK VAN MIJ MOET WETEN’	12
3.1 Resultaten behoefteonderzoek	12
3.2 Inspiratie workshopmethodiek.....	14
3.3 De ontwikkelde workshopmethodiek van YIP	15
Fase 1: Ideevorming	15
Fase 2: Consolideren	15
Fase 3: Delen/luistersessie.....	15
HOOFDSTUK 4 RESULTATEN	16
4.1 Resultaten vragenlijsten.....	16
4.2 Resultaten uit de observaties & interviews.....	17
4.2.1 Algemene observaties tijdens het deelmoment.....	17
4.2.2 Hoe jongeren de workshops ervaren	18
4.2.3 In hoeverre de werkrelatie is verbeterd	21
4.2.4 Resultaten belronde	23
HOOFDSTUK 5 CONCLUSIES & AANBEVELINGEN	27
5.1 Conclusies	27

5.1.1	Ervaringen van jongeren	27
5.1.2	Kwaliteit van de werkrelatie	28
5.2	Aanbevelingen	29
5.2	Enkele kanttekeningen	30
	Geraadpleegde bronnen	31
	Bijlagen	33

HOOFDSTUK 1 | INLEIDING

“Kijk ik heb het eens in stukjes gehoord maar het doet wel wat als een jongere hier zijn verhaal vertelt het voelt als koester zijn verhaal..”

De ontwikkeling van een narratieve interventie, en dit onderzoek naar de werkzaamheid hiervan, begon vanuit een waarneming: jongeren vertelden in een eerder onderzoek van Young in Prison (YiP) dat zij zich niet altijd herkennen in de verhalen die over hen bestaan, of over hen in hun dossier zijn opgenomen (Van der Spek, 2018). Jongeren voelden zich als ware een figurant in het verhaal dat *anderen* over hen vertellen. En dat terwijl de creatieve workshops van YiP er regelmatig toe leidden dat we - zo ontdekken we achteraf - zaken van jongeren horen die de professionals die met deze jongeren in contact staan, ook wel had willen weten. Zo bleken YiP-docenten in een JJI als enige te weten over misbruik in het verleden van een jongere omdat de jongere het (ogenschijnlijk zo gewoon) ter sprake bracht in het contact met de YiP docenten. Toen de jongere ook hierover sprak in een slotpresentatie van de betreffende workshopweek, hoorden de behandelende professionals dit de jongere voor het eerst zeggen. Terwijl zij al langer in contact stonden met de betreffende jongere, was het verhaal van de jongere dus niet bekend.

Binnen het ‘Koers & kansen voor de sanctie uitvoering’ initiatief van het Ministerie van Justitie & Veiligheid is ruimte geboden om juist dat eigen verhaal meer tot uiting te laten komen binnen de veranderlijn ‘Levensloop centraal’.² Tegen deze achtergrond staat in dit onderzoek het ontwikkelen van een narratieve workshopmethodiek voor Justitiële Jeugdinrichtingen (JJI’s) centraal.

In dit hoofdstuk bespreken we achtereenvolgens de achtergrond en aanleiding voor het ontwikkelen van de methodiek (paragraaf 1.1), de doelen en onderzoeksvragen die centraal hebben gestaan gedurende het onderzoek (paragraaf 1.2) en de methodische verantwoording (paragraaf 1.3). We sluiten dit hoofdstuk af met een leeswijzer (paragraaf 1.4)

1.1 Achtergrond: andermans ‘papierprofiel’ & het eigen verhaal

“Er wordt in en na detentie heel vaak over je gepraat, maar te weinig met je gepraat.”

Uit onderzoek komt naar voren dat jongeren in Justitiële Jeugdinrichtingen (verder JJI’s) zich niet altijd herkennen in hetgeen over hen in hun dossier is opgenomen (Van der Spek, 2018). Jongeren ervaren dit als een grote belemmering om zelf invloed uit te oefenen op het verloop van de behandeling voor en na vrijlating. Jongeren bleken het gevoel van onvoldoende betrokkenheid bovendien als hinderlijk te ervaren in het contact met de hulpverleners in en na de periode van detentie. Eén jongere vertelt bijvoorbeeld dat hij na velen jaren in een JJI te hebben verbleven voor het eerst bij een gesprek aanwezig was bij een van zijn behandelaars en de reclassering: een wereld ging voor hem open. Hij vond het prettig om aanwezig te zijn, maar de afloop was niet bevredigend, omdat hij zichzelf op papier nauwelijks herkende. Hierin kreeg de jongen direct bijval van de andere jongeren die meededen aan het onderzoek: ook zij herkenden zichzelf vaak niet terug op papier

² <https://www.sanctieuitvoering.nl/over-het-project/veranderlijnen>

waarin afspraken werden weergegeven of hun profiel was opgeschreven.

Dat 'papieren profiel' is niet onschuldig. Het achtervolgt hen velen jaren: in de rechtszaal, bij de reclassering of nog veel langer. Jongeren voelen zich bedreigd door beelden die misschien niet onwaar zijn, maar in hun belevenis ook niet altijd juist of in de juiste context weergegeven worden. Ze weten bovendien dat professionals in de strafrechtsketen en nazorgpartners ook die stukken lezen. Jongeren gaven tegen deze achtergrond aan dat het belangrijk is dat zij vooral een eigen stem krijgen in het beeld dat over hen bestaat. Het gaat dus om het duiden en toevoegen van hun eigen beleving en context. Oftewel: hun eigen verhaal.

1.2 Doelen & onderzoeksvragen

Hoofddoel van dit onderzoek is het ontwikkelen van een wetenschappelijk onderzochte verhalende, creatieve methodiek voor jongeren die in een justitiële jeugdinstelling (JJI) verblijven welke kan bijdragen aan de versterken van werkrelatie tussen professionals en jongeren en als aanvulling aan het dossier van jongeren kan worden toegevoegd. Hiertoe zijn enkele subdoelen gesteld.

- De pilotstudie beoogt middels een wetenschappelijke analyse de effecten van die methodiek (workshops) in kaart te brengen. Het betreft enerzijds de ervaring van de jongeren gedurende de workshops en daarnaast het effect van de workshop en het delen van het verhaal op de kwaliteit van de werkrelatie tussen jongeren en hun mentor;
- Op basis van dit onderzoek wordt bekeken of de uitgevoerde workshops genoeg voeding geven om door te ontwikkelen en aan te bieden aan jongeren die in JJI's verblijven.

Tegen deze achtergrond staan in dit onderzoek de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. **Hoe ervaren jongeren uit de drie JJI's het volgen van de narratieve workshops?**
2. **In hoeverre beïnvloedt het delen van het verhaal (van de jongere) met de mentor de kwaliteit van de werkrelatie?**

1.3 Methodische verantwoording

Voorafgaand aan de methodiekontwikkeling is een behoefteonderzoek uitgevoerd in drie JJI's. De resultaten uit dat onderzoek zijn gebruikt als input voor het ontwikkelen van de narratieve workshopmethodiek. Grofweg zijn drie fasen te onderscheiden die we hieronder bespreken en verantwoorden.

Fase 1: Behoeft onderzoek

Er zijn drie JJI's benaderd om deel te nemen aan de project: JJI Juvaid, het Keerpunt en Kleinschalige voorziening Amsterdam. In de periode van november 2018 tot en met januari 2019 heeft in deze JJI's het behoefteonderzoek plaatsgevonden. Dit behoefte onderzoek heeft vorm gekregen aan de hand van interviews met jongeren. De interviews zijn gebaseerd op een topiclijst die is opgesteld waarin de volgende onderwerpen aan bod komen: het eigen verhaal in het dossier van jongeren, het contact met de medewerkers in de JJI, uitingen van het levensverhaal, of en hoe jongeren aan de slag zouden

willen met hun levensverhaal en de behoeften om deel te nemen aan narratieve workshops. Voorafgaande aan de interviews hebben de jongeren en medewerkers een *informed consent* formulier ingevuld waarin onder andere stond dat zij vrijwillig deelnemen aan het interview en dat zij anoniem blijven (bijlage 1). Binnen alle drie de JJI's heeft er een groepsgesprek plaatsgevonden met 4 tot 6 jongeren. In totaal zijn er 15 jongeren geïnterviewd in het kader van het behoefteonderzoek. Daarnaast is aan de drie JJI's gevraagd om medewerkers uit te nodigen om deel te nemen aan een interview. In totaal zijn vier pedagogische medewerkers, drie gedragsdeskundige, een muziekagoog en een hoofdbehandelaar geïnterviewd. Na het behoefteonderzoek is in december een expertmeeting georganiseerd door Young in Prison waarin samen met medewerkers uit de praktijk resultaten en dilemma's, zijn besproken zijn die uit het behoefteonderzoek naar voren kwamen. De resultaten van het behoefteonderzoek zijn terug te lezen in hoofdstuk 3.

Fase 2: Ontwikkelen & toepassen van een narratieve workshopmethodiek

Met de uitkomsten van het behoefteonderzoek en eerdere ervaringen uit andere creatieve workshops van YiP zijn creatieve docenten aan de slag gegaan met het ontwikkelen van een narratieve workshop waarin het eigen verhaal van jongeren centraal staat.

In de maanden februari tot en met april 2019 zijn een drietal workshops verzorgd door twee creatieve docenten van YiP. Jongeren zijn uitgenodigd doormiddel van flyers die zijn uitgedeeld in de JJI's (bijlage 2). Daarnaast hebben de workshopdocenten in 2 JJI's een moment gehad waarop zij jongeren verteld hebben over de workshops. Hier is voor gekozen omdat deze 2 JJI's nog niet bekend waren met de workshops van YiP. In totaal hebben er 13 jongeren deelgenomen aan de workshops, waarvan 12 jongeren aan beide workshopdagen hebben deelgenomen. Van al deze jongeren zijn ook de mentoren betrokken bij het onderzoek (hierover later meer). Het eindproduct van elke workshop was een individueel (geluids)fragment van gemiddeld 3 tot 5 minuten van elke jongere waar een betekenisvol verhaal van hemzelf centraal stond, dat is vertolkt naar 'Wat je ook van mij moet weten' (zie hoofdstuk 4 voor een uitgebreide bespreking van de ontwikkelde narratieve workshopmethodiek).

Fase 3: Evaluatie van de toegepaste workshopmethodiek

Om inzicht te krijgen in het contact tussen de mentor en de jongere hebben de jongeren bij de start van de eerste workshop dag een vragenlijst ingevuld over de alliantie met zijn mentor. De gebruikte vragenlijst is de Therapeutic Alliance Scale for Children and Adolescents (TASC, Shirk & Saiz, 1992) bestaande uit 12 items met een 4-punt schaal van 'oneens' tot 'eens'. Deze items zijn weer te verdelen in 2 subschalen: de onderlinge band en de samenwerking aan de taken en doelen. Een voorbeeld item is: "Ik vind het fijn om bij mijn mentor te zijn". Er is nog een item toegevoegd aan de vragenlijst: "Ik vind dat mijn mentor mij goed kent". Daarnaast hebben jongeren rapportcijfers gegeven voor de volgende onderwerpen: ondersteuning van de mentor, de band met de mentor, het vertrouwen in de mentor en hoe goed de mentor de jongere kent, hierbij konden zij ook opmerkingen toevoegen.

Voorafgaande aan het onderzoek was het plan om de jongeren na de workshops en het delen van het verhaal met het de mentor nogmaals de vragenlijst te laten invullen. Na de eerste ronde vragenlijsten bleek echter dat jongeren de lijst soms over een andere mentor hadden ingevuld dan met wie zij het

verhaal uiteindelijk hebben gedeeld. Niet bij alle jongeren was het mogelijk om te achterhalen over welke mentor zij de vragenlijst hadden ingevuld. Om deze reden is er voor gekozen om de resultaten van de vragenlijsten enkel te gebruiken om een meer algemeen beeld te geven van de relaties tussen jongeren en mentoren.

Enkele weken na deelname aan de workshop van YiP hebben jongeren het opgestelde verhaal gedeeld met hun mentor tijdens een luistersessie. De jongere en de mentor zijn uitgenodigd door de contactpersonen van de JJl's om een moment in te plannen in een rustige ruimte om het verhaal te delen en daarover met elkaar in gesprek te gaan aan de hand van een zogenaamd 'praatvel' (zie bijlage 3). Met uitzondering van één jongere hebben de jongeren hun verhaal gedeeld in het bijzijn van onderzoekers. De onderzoekers hebben enerzijds geobserveerd wat er *tijdens* het delen gebeurde (met en tussen jongere en mentor) en verdiepende vragen gesteld naar aanleiding van het delen van het verhaal van de jongere.

Daarnaast is ook *na* het delen van het verhaal zowel de jongere als de mentor *separaat* geïnterviewd in het licht van de deelvragen en (onder meer) de (on)verwachte effecten van het delen van het verhaal op hun werkrelatie.

Tot slot zijn enkele weken na het moment van delen de deelnemende mentoren ieder individueel telefonisch benaderd door de onderzoekers en geïnterviewd. In dit interview stonden de daadwerkelijk ervaren effecten van het delen van het verhaal centraal.

Figuur 1. Overzicht planning uitvoering methodiek en onderzoek

Data analyse, validiteit & betrouwbaarheid

Omdat dit onderzoek op wetenschappelijk verantwoorde wijze effecten van een praktijkgerichte creatieve, verhalende workshopmethodiek in drie JJl's evalueert, belichten we hier enkele kwaliteitseisen in wetenschappelijk onderzoek. We leggen uit hoe de eisen van validiteit en betrouwbaarheid zijn nagestreefd gedurende het onderzoek.

Allereerst zijn de uitgevoerde interviews grotendeels³ op band opgenomen en getranscribeerd en zijn ook memo's / aantekeningen tussentijds gemaakt en bestudeerd. Daarmee is recht gedaan aan een mate van navolgbaarheid en transparantie in het licht van het externe betrouwbaarheidsstreven in kwalitatief onderzoek. In het kader van de interne betrouwbaarheid is gewerkt volgens een vier-ogen-principe bij zowel de dataverzameling als de analyse van de interviewtranscripten. Bovendien zijn hierbij ervaren onderzoekers (promovendi) in de lead geweest voor wat betreft de evaluatie van de beproefde workshopmethodiek van YiP.

Ten tweede is (interne) validiteit nagestreefd door de resultaten en conclusies zoveel mogelijk te onderbouwen op basis van de data. Daartoe zijn bijvoorbeeld geregeld (niet herleidbare) citaten van mentoren en jongeren opgenomen in de beschrijving van de resultaten. Hiernaast zijn de conclusies uit dit rapport gebaseerd op drie justitiële jeugdinrichtingen maar zijn de resultaten overwegend generaliseerbaar ten aanzien van andere jongeren en mentoren in andere JJI's omdat elk verhaal van de jongere tot stand is gekomen in de context van hun verblijf in een JJI. Deze pilotstudie moet tegen deze achtergrond dan ook puur als een eerste opstap voor een verdere doorontwikkeling van de beproefde workshopmethodiek naar de context van (ook andere) JJI's worden opgevat.

1.4 Leeswijzer

In **hoofdstuk 2** bespreken we aan de hand van een theoretische verkenning het belang van de werrelatie tussen hulpverleners en jongeren en de betekenis van het toepassen van een verhalende benadering ten aanzien van jongeren die in een JJI verblijven. In **hoofdstuk 3**, wordt de onderbouwing van en de workshopmethodiek zelf beschreven. In **hoofdstuk 4** beschrijven we de effecten van de workshops achtereenvolgens aan de hand van de uitkomsten van de vragenlijsten, de observaties van de luistersessies en interviews. We sluiten dit rapport af met **hoofdstuk 5** waarin we de conclusies duiden en aanbevelingen doen in het licht van de methodiekontwikkeling en vervolgonderzoek.

³ Hier staat 'grotendeels' omdat ook data uit informele gesprekken buiten de geplande interviewsetting is meegenomen in de resultaatbeschrijving. Bovendien zijn niet alle telefonische gesprekken met de mentoren opgenomen op band omdat de kwaliteit van opname via de telefoon niet altijd even helder is. In dat geval is gekozen om direct (de kern van) uitspraken te transcriberen tijdens het gesprek.

HOOFDSTUK 2 | THEORETISCHE VERKENNING VAN EEN VERHALENDE BENADERING

In dit hoofdstuk bespreken we aan de hand van de literatuur, de rol van vervreemding (paragraaf 2.1), het belang van de werkrelatie tussen medewerkers en jongeren in een JJI (paragraaf 2.2), en wat een verhalende, narratieve benadering is (paragraaf 2.3) en hoe het gebruikt kan worden (paragraaf 2.4). Vervolgens bespreken hoe veerkrachtige verhalen van jongeren gestimuleerd kunnen worden (paragraaf 2.5) en de relatie tussen narratieve identiteit en (het uitblijven van) delict gedrag (paragraaf 2.6).

2.1 Vervreemding

Wanneer jongeren in een Justitiële Jeugdinrichting geplaatst worden en verblijven zijn zij voor een groot deel afgesloten van de maatschappij. Al jaren geleden beschreef Goffman (1961) het mogelijke risico op identiteitsbeschadiging en hospitalisatie door het verblijf in een zoals Goffman deze beschrijft totale institutie. Hospitalisatie wordt ook wel institutionalisme genoemd (Wing, 1993) en verwijst naar de situatie waarin mensen één worden met de instelling en vervreemden van de buitenwereld. In eerder onderzoek uit de Hartelborgt (Van den Berg, 2013) bleek dat jongeren hun invrijheidsstelling na lange tijd als zeer bedreigend ervaren, niet zelden verslechtert daardoor hun gedrag. Jongeren hebben daarnaast vaak het idee dat hulpverleners met wie zij in contact komen tijdens hun verblijf maar ook na hun verblijf hen niet echt kennen (Van der Spek, 2018).

Ook medewerkers kampen met dezelfde vraag of zij jongeren wel echt kennen. Medewerkers vragen zich veelvuldig af: 'wie is deze jongere nu echt' (Hanrath, 2013). In de gesloten setting waarin jongeren in sterke mate afhankelijk zijn van hulpverleners is er mogelijk sprake van vooral strategische interactie waarin jongeren hun eigen gedrag afstemmen op de verwachte reactie van de medewerker en de regels van de instelling (Hanrath, 2013). Dit kan verklaard worden vanuit het zogeheten *Pygmalion effect*, dat er vanuit gaat dat verwachtingen van hulpverleners invloed hebben op het gedrag van de jongere. In het geval van een negatieve framing kan dit leiden tot een 'selffulfilling prophecy', waarbij jongeren, die vaak al een negatief zelfbeeld hebben (Wolf & Baglivio, 2017), zich negatief gaan gedragen vanuit het idee dat medewerkers toch al 'slecht' over ze denken. Dit kan de relatie tussen jongeren en medewerker negatief beïnvloeden, terwijl verbinding juist een hele belangrijke factor is voor motivatie voor gedragsverandering. De zelfdeterminatietheorie van Ryan en Deci (2017) onderscheidt drie psychologische basisbehoeften die ten grondslag liggen aan mitvatie voor gedragsverandering: *verbinding, competentie en autonomie* (Vansteenkiste & Soenens, 2015).

2.2 Jongeren in een JJI: verbinding, competentie & autonomie

Verbinding

Binnen een JJI is het van belang dat jongeren verbinding voelen met buiten, elkaar en met de medewerkers en behandelaars. Verbinding is een belangrijk onderdeel voor de kwaliteit van de werkaliantie tussen medewerkers en jongeren. Het begrip werkaliantie verwijst naar de emotionele band, samenwerking voor het bereiken van doelen en het ondernemen van activiteiten om de doelen te realiseren (Bordin, 1979; Shirk & Saiz, 1992). Er zijn verschillende onderzoeken in Nederland

gedaan naar de relatie tussen medewerkers en jongeren en naar de ervaringen van jongeren met medewerkers in de JJ's (Geenen, 2014; De Swart, 2011; Hanrath, 2013; Harder, 2011; Van der Helm, 2011; Eichelsheim & van der Laan, 2011). Uit de onderzoeken blijkt dat de manier van bejegening van medewerkers van belang is voor de relatie die jongeren ervaren met een medewerker (Harder, 2011; Hanrath, 2013). Onderzoek van Van der Helm (2011) toont aan dat een positieve relatie tussen jongeren bijdraagt aan een positief leefklimaat, waarin jongeren veel ondersteuning en weinig repressie ervaren. Geenen (2014) beschrijft vanuit een overzichtsstudie dat er onderscheid gemaakt kan worden in verschillende bejegeningaspecten van medewerkers. Ten eerste houding waarin echtheid, empathie en onvoorwaardelijke acceptatie van belang zijn. Ten tweede handelen en samenwerken waarin steun, structuur, veiligheid, autonomie en ontspanning belangrijk zijn. Uit het onderzoek van Geenen (2017) komen bovenstaande factoren ook naar voren. Het onderzoek toont aan dat de sterkte van de alliantie afhangt van volgende factoren: verbondenheid, band of samenwerking, bejegeningstijl, omgaan met verstoring en de mate waarin de medewerker een rolmodel is voor jongeren.

2.3 Het narratief als betekenisvolle waarheid

Binnen de strafrechtsketen is een narratief handelingsperspectief of benadering nog onderbelicht. Hier zijn meerdere redenen voor. Een eerste reden hiervoor betreft het gegeven dat een verhaal zich op het eerste gezicht lastig verhoudt tot de vereiste objectiviteit. Anders gezegd: hoe weten we of personen daadwerkelijk de waarheid vertellen als ze het over hun eigen (levens)verhaal hebben? Dit geldt te meer ten aanzien van (ex)delinquenten – in de context van dit onderzoek jongeren *in een JJ* - die om verschillende redenen niet alle of onjuiste informatie kunnen geven (Presser, 2009, p.179).

Dit bezwaar wordt in een narratief criminologische benadering echter niet geproblematiseerd. Integendeel, waar het beeld kan bestaan dat verhalen subjectief zijn en feitelijke onwaarheden (kunnen) bevatten, stelt een narratieve benadering een manier voor om juist aan *betekenisvolle* waarheden te komen. Objectiviteit wordt immers niet altijd nagestreefd in het werkveld van professionals. Zeker niet wanneer het juist betekenisgeving en subjectiviteit is dat kan motiveren tot gewenste gedragsverandering. Kortom: een narratief wordt dan opgevat als een manier om leefwerelden beter te begrijpen om aan te zetten tot nadenken en te reflecteren op heden, verleden en toekomstig individueel handelen.

Een narratieve benadering kan tevens een tegengeluid bieden aan dat negatieve (zelf)beeld van jongeren en daarmee bijdragen aan verbinding met anderen. Het stelt immers anderen in staat om onder meer (criminele) milieus, motieven, betekenissen en keerpunten beter te begrijpen (Van Gemert & Van Swaaningen 2012, p.9). Hiermee kan een narratieve benadering tegemoet komen aan de behoefte van jongeren om zich meer gehoord te voelen. De *narratieve criminologie* is hierin een relatief jonge maar relevante criminologische substroming die expliciet aandacht schenkt aan onder meer de werking van verhalen in de strafrechtelijke context van onder meer (ex)gedetineerden. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat een verhaal niet alleen informatief is maar ook kan aanzetten tot het beginnen, stoppen en doorgaan met delictgedrag. *'Narrative criminology is an inquiry based on the view of stories as instigating, sustaining or effecting desistance from harmful action.'* (Presser & Sandberg, 2015, p.1). Het biedt in dat licht een kader om tot uiteindelijk tot gedragsverandering te komen zoals in paragraaf 2.1 is besproken.

2.4 Het narratief als kennisinstrument en interventiestrategie

Een verhaal kan dus op meerdere manieren gebruikt of ingezet worden. Een evidente (en dominante) opvatting is dat een verhaal fungeert als *kennisinstrument*. Het wordt dan primair ingezet om achter 'objectieve waarheden' (feitelijkheden) te kunnen komen en/of meer 'subjectieve' waarheden (betekenisgeving) te achterhalen. Tegelijkertijd kan een verhaal ook als *interventiestrategie* ingezet worden. Het gaat dan om de vraag: wat doet een verhaal nu eigenlijk? Wat brengt het eigenlijk teweeg (ten aanzien van toekomstig handelen)? Vanuit de narratieve criminologie - die we eerder kort hebben belicht - draait het, anders gezegd, niet zozeer om 'what stories reveal', maar om 'what stories do' (Presser, 2016, p.139; Presser & Sandberg, 2015).

In onderzoek naar levensverhalen van personen die in een crimineel milieu zijn opgegroeid maar *geen* criminele carrière hebben ontwikkeld (de zogeheten resisters), bleek dat het vertellen van een levensverhaal niet alleen nieuwe inzichten aan een luisteraar (veelal onderzoeker/ professional) kan geven maar ook aan de verteller en tevens potentiële inspiratie kan zijn dat de weerbaarheid van anderen in soortgelijke omstandigheden kan vergroten (Adjiembaks, 2018). Een meer therapeutische, helende werking wordt aan verhalen toegeschreven (zie voor meer interventies het verzamelwerk van Bohlmeier, Mies & Westerhof, 2007). Voor jongeren in een JJI betekent dit mogelijk dat het vertellen van hun verhaal een podium kan zijn om daadwerkelijke betekenisvolle waarheden tot uiting te laten komen. Dit kan handvatten bieden om de werkrelatie tussen jongere en de professionals waar zij mee in contact staan te vergroten, het zelfbeeld en dominante geleefde verhaal van jongeren te veranderen.

2.5 Veerkrachtige verhalen van jongeren

In de (meer strafrechtelijke) context van jongeren in een JJI - is het werk van Michael Ungar onmisbaar. In zijn boek *Nurturing hidden resilience in troubled youth* (2004) beschrijft hij bijvoorbeeld dat weerbaarheid altijd een sociaal construct is: succesvol zijn in het leven presenteert hij als relatief, omdat het ingebed en afhankelijk is van de context waarin het als zodanig wordt ervaren. Zo kan 'slim zijn' in een nette buurt bijvoorbeeld iets heel anders betekenen dan in een buurt die gekenmerkt wordt door het straatleven. Waar de eerste buurt respectievelijk de mate van schoolprestaties of IQ voor ogen heeft, domineert in de tweede buurt een ander discours. Daar betekent slim zijn 'overleven op straat' en de vaardigheid hebben om te kunnen gaan met armoede, verval en confrontatie met criminele (activiteiten van) anderen (Ungar, 2004a). Ungar onderstreept in zijn werk dat de jeugd fungeert als een *barometer van sociale verandering*, zoals gesteld in het werk van Steven Miles (Miles, 2009 in Ungar, 2015, p. 89). Hij duidt hiermee dat veerkracht ingebed is in het continue moeten navigeren tussen actorschap (de individueel ervaren handelingsmogelijkheden) en een reeds bestaande sociale structuren.

Hij introduceert in relatie tot risicjongeren⁴ drie stappen in de constructie van zogeheten 'veerkrachtige verhalen'. Deze bestaan uit (1) *reflectie* op het dominante verhaal van de jongere, (2)

⁴ *High risk* jeugd wordt door Ungar gekenmerkt als jeugd afkomstig uit relatief lagere sociaal economische klassen in Canada. Voor hen is toegang tot (mentale) zorg niet vanzelfsprekend. Het hebben van criminele vrienden en (een) criminele ouder(s) classificeerde deze jongeren onder meer als *vulnerable*, dan wel *resilient*. Ungars werk betreft dus niet enkel delinquentie als risicofactor wanneer hij het over *high risk* jeugd heeft, maar tal van factoren zoals uithuisplaatsing, psychische stoornissen bij ouders en schooluitval (Ungar, 2004a, p.306).

het ter discussie stellen van dat verhaal/het verleden teneinde *ruimte te creëren voor nieuwe verhalen* en (3) het *definiëren van de jongere zelf als veerkrachtig ten overstaan van anderen* (Ungar, 2004a, p. 210, p. 256). Het is goed voor te stellen dat een goede relatie met professionals in JJI's als een basis voorwaarde kan worden ervaren om überhaupt tot een effectieve reflectie (stap 1) dan wel tot het opbouwend bediscussiëren van het verhaal (stap 2) te kunnen komen. Professionals kunnen vervolgens bij stap 3 als het ware als betekenisvol 'publiek' voor jongeren fungeren teneinde veerkrachtige verhalen ook daadwerkelijk van betekenis te voorzien (Ungar, 2004a, p. 280). We diepen dit hieronder verder uit aan de hand van de notie 'verhalende of narratieve identiteit'.

2.6 Verhalen als performance: narratieve identiteit en het belang van supportive settings

In een narratieve benadering is aandacht voor actorschap en de constructie van identiteit in sociale context, die in het eigen verhaal naar voren komen. Het gaat, kortgezegd, om hoe mensen in hun gegeven context handelen en om een beter begrip van de *verhalende identiteit*: wie mensen waren, of niet waren, wie ze zijn of zullen worden.

De zogeheten narratieve identiteitstheorie bestudeert verklaringen ten aanzien van desistance (het stoppen met delictgedrag) vanuit identiteit als een continu 'levenswerk' gedurende de levensloop. Deze theorie 'states that individual identities are constituted by the integration of life experiences into a 'personal myth' or life story, which provides the individual with a sense of coherence and purpose' (Gergen & Gergen, 1988; McAdams, 1997; Polkinghorne, 1988; Bruner, 1990; 2002, geciteerd in Stone, 2016, p. 956). Het vinden van *coherence* en *purpose* wijst op het belang van het vinden van samenhang en zingeving in en met het individuele verhaal. Zodoende kan het stoppen of uitblijven van delictgedrag gezien worden als een vorm van *persoonlijke ontwikkeling door het persoonlijke levensverhaal heen*. Narratieve identiteit wordt niet in een vacuüm ontwikkeld, maar juist in de ervaren beperkingen van het eigen handelen én het tegelijkertijd durven innemen van individuele ruimte in relatie tot anderen. Vogelvang (2009) spreekt in dit kader ook van zogeheten *supportive settings* en *belief systems*: ondersteunende rollen die familie en vrienden bijvoorbeeld hebben voor desisters, zijn mede afhankelijk van de overtuigingen die die omgeving heeft over de ander als desister. Het uitblijven van delictgedrag is iets dat 'samenhangt met een overtuigde (verinnerlijkte) en actieve (gedragmatige) investering van de desister in zijn sociale en materiële omgeving voor het bereiken van prosociale doelen, waarbij de omgeving zijn investering om met criminaliteit te stoppen daadwerkelijk en voortdurend bekrachtigt' (Vogelvang, 2009, p. 20). Anders gezegd, voor de ontwikkeling van (een niet-criminele) identiteit is validering nodig van betekenisvolle anderen uit de sociale context.

Identiteit wordt daarmee relationeel opgevat. Verhalen kunnen op die manier gezien worden als een *performance* ten overstaan van anderen om identiteit te bewerkstelligen (Goffman, 1959; Bakhtin, 1981 in Gergen, 2011, p. 113). Dit relationele uitgangspunt brengt met zich mee dat we hier een levensverhaal niet louter als data opvatten die om feitelijkheden draaien, maar als een betekenis gevend construct dat gedurende het leven tot stand komt en gedragsverandering kan beïnvloeden.

2.7 (Levens)verhalen in JJI's

Binnen de JJI wordt van iedere jongere een dossier opgesteld. Een onderdeel in dit dossier is het portfolio van de jongere dat wordt samengesteld in het kader van de YouTurn methodiek (Handleiding basismethodiek YouTurn, 2009). Dit portfolio wordt ook gerapporteerd door de JJI aan het ministerie in een gedrags- of voortgangsrapportage. Een onderdeel in het portfolio is het levensloopverhaal dat de jongere maakt samen met de mentor in de eerste fase van de YouTurn, dit is in de fase van binnenkomst en screening. Dit levensloopverhaal presenteert de jongere aan de andere jongeren binnen de zogenaamde TIP bijeenkomst in de tweede fase. Uit een procesevaluatie die is uitgevoerd vlak na de invoer van de YouTurn methodiek in de JJI's is gebleken dat het beschrijven van het levensverhaal door jongeren wisselend ervaren wordt (Hendriksen-Favier, Place, & Van Wezep, 2010). De meeste jongeren waren positief en vinden het leuk en leerzaam, anderen vonden het moeilijk, sommige jongeren weigerde. Groepsleiders beschrijven het als een onderdeel waarvoor weinig motivatie is en wat soms weerstand oproept. Volgens groepsleiders vinden jongeren het moeilijk om zich in zo'n vroeg stadium kwetsbaar op te stellen. Bij het opstellen van het levensverhaal ervaart 29% van de uitvoerders (mentoren en uitvoerders YouTurn methodiek) knelpunten (N=70). Veel jongeren vinden het moeilijk om persoonlijke feiten los te laten, schamen zich of zijn achterdochtig. Sommier ingevulde of sociaal wenselijke verhalen kunnen hiervan het gevolg zijn. Daarentegen komt het ook wel eens voor dat jongeren te veel over zichzelf vertellen en dan door de groep in een hokje worden geplaatst of gepest worden. De procesevaluatie geeft als aanbeveling dat het levensloopverhaal mogelijk beter in een latere fase van plaatsvinden dan direct in de eerste fase, zodat de jongere meer gewend is en zich veiliger voelt op de groep.

Aan de slag met het levensverhaal

Bovenstaande theoretische uiteenzetting toont het belang aan van investeren in een goede werkrelatie tussen professionals en jongeren in een JJI. Het blijkt echter ook dat deze niet altijd makkelijk te verwezenlijken is. Het levensverhaal kan een positieve uitwerking hebben op de jongere zelf maar mogelijk ook een positief effect hebben op de relatie tussen medewerker en jongere.

HOOFDSTUK 3 | WORKSHOPMETHODIEK: ‘WAT JE OOK VAN MIJ MOET WETEN’

3.1 Resultaten behoefteonderzoek

Uit het behoefteonderzoek (paragraaf 1.3) zijn een aantal belangrijke resultaten naar voren gekomen die gebruikt zijn om de toegepaste narratieve workshopmethodiek vorm en inhoud te geven.

Het dossier

Uit het behoefteonderzoek komt naar voren dat het dossier niet door alle medewerkers gelezen wordt, omdat zij zonder vooroordeel de jongeren willen leren kennen. Medewerkers geven aan dat het dossier wel veel informatie geeft, maar gefragmenteerd en dat het niet altijd de diepte in gaat. Daarnaast geven een aantal medewerkers aan dat de focus vaak vooral op het negatieve ligt. Het direct delen van een levensverhaal in contact met een medewerker is lastig, omdat jongeren zich dan vaak nog niet veilig genoeg voelen. Medewerkers geven daarnaast aan dat jongeren het recht hebben om dossiers in te zien, maar dat niet alle jongeren dat doen.

Jongeren geven aan dat ze in grote lijnen hun dossier kennen. Kritiek die jongeren op het dossier hebben is bijvoorbeeld: *“er wordt veel geknipt en geplakt, het is niet altijd up-to-dat en het zou meer moeten zijn naar hoe de situatie nu is in plaats van alleen het verleden”*. Een jongere geeft ook aan blij te zijn met wat zijn mentor toevoegt in zijn dossier. Niet alle jongeren herkennen zich in hun dossier. Ze geven ook aan dat het niet veel uit lijkt te maken wat zij zelf van hun dossier vinden, omdat zij zelf het idee hebben dat ze hier geen invloed op kunnen uitoefenen.

Contact met de hulpverlener

Jongeren geven aan dat ze prima contact hebben met medewerkers. Ze hebben allen iemand met wie ze het contact als ‘beter’ ervaren dan bij andere medewerkers in de JJI ervaren. Ze geven hierover aan dat het ligt aan wie de persoon is. De basis voor een goede band is volgens de jongeren vertrouwen. Hierin vinden een aantal jongeren het belangrijk dat je soms ook iets kunt vertellen wat niet direct gerapporteerd wordt. Een band opbouwen met medewerkers van dezelfde leeftijd die de baas spelen, of die zich gedragen als ‘politieagenten’ vinden jongeren lastig. Ook lijkt het idee dat het contact met jongeren voor medewerkers ‘hun werk is’ een belangrijk punt: dit doet namelijk afbreuk aan de mate van authenticiteit van het contact naar hun idee. Jongeren geven aan dat het contact hierdoor soms oppervlakkiger blijft. Jongeren geven tevens aan dat ze het vervelend vinden als er niet naar ze geluisterd wordt, uit de interviews blijkt dat jongeren hiermee vooral doelen op momenten waarin hun verzoeken niet worden ingewilligd. Op de vraag of medewerkers hen echt kennen zeggen ze eerst ‘nee’. Later blijkt dat van een aantal jongeren de mentor hen wel beter kent, maar ondanks goed contact zeggen jongeren ook hun mentor niet 100% te vertrouwen: *“We zijn in een jeugdgevangenis. Dan ga je niet alles vertellen. Er zijn dingen die ik voor mezelf houd”*. Naast medewerkers zeggen jongeren ook veel aan elkaar te hebben. Zo zegt een jongere: *“We zitten hier samen. We zijn allemaal langverblijf, dus eigenlijk zijn we allemaal voor elkaar. Soms wordt er wel gekut onderling maar dat is normaal. Je gaat alleen naar buiten en je komt alleen binnen. Maar uiteindelijk zitten we hier samen”*.

Het levensverhaal

Medewerkers zien het unaniem als een goed idee om aan de slag te gaan met jongeren met hun levensverhaal. Zij zien dit als kans om positieve dingen aan het dossier toe te voegen en om het dossier persoonlijker te maken. Ook denken een aantal medewerkers dat het jongeren kan helpen bij het verwerken van bepaalde gebeurtenissen in hun leven. Jongeren verwachten dat het kennen van het levensverhaal van jongeren de medewerkers in JJI's kan helpen om beter in te spelen op de behoeften van jongeren, zowel in de behandeling als de bejegening. Daarnaast zien medewerkers belang in het delen van het levensverhaal met het netwerk van de jongeren. Op die manier kan immers ook een andere kant belicht worden vanuit perspectief van de jongeren zelf. De jongeren die hebben deelgenomen aan het behoefteonderzoek zien echter voorafgaand aan de workshop niet direct het nut in om aan de slag te gaan met hun eigen levensverhaal. Ze vinden het vooral een goed idee voor andere jongeren die het lastig vinden om over hun verhaal te praten of die wel behoefte hebben aan meer contact met medewerkers. Aan de andere kant geven jongeren wel aan dat ze verwachten dat het zou kunnen bijdragen aan het contact met medewerkers. Zo geven jongeren aan dat ze verwachten dat medewerkers hen dan beter zouden begrijpen. Andere jongeren denken echter dat het niet veel uit zal maken. Niet alle jongeren zijn enthousiast over eventuele deelname aan narratieve workshops. Opvallend was dat jongeren die YiP al kenden vaker aangegeven hebben deel te willen nemen, dan jongeren die nog onbekend waren met YiP. De bereidheid tot deelname is daarmee dus ook gestoeld op eerdere positieve ervaringen met de YiP (docenten en) benaderingswijze.

Methodiek

Vanuit het behoefte onderzoek zijn verschillende dilemma's naar voren gekomen:

1. Individueel – in groepsverband: medewerkers gaven bijna allemaal aan dat het beter is als de narratieve methodiek 1 op 1 wordt uitgevoerd. Jongeren zagen voor beide voor- en nadelen voor het delen in groepsverband. Het belangrijkste voordeel dat werd genoemd was dat jongeren elkaar kunnen stimuleren en inspireren, het belangrijkste nadeel dat werd genoemd is dat het ten koste kan gaan van de veiligheid die jongeren ervaren om met hun verhaal aan de slag te gaan. Hierbij geven een aantal jongeren aan dat schaamte dan ook een rol kan spelen.
2. Gehele verhaal – fragmentarisch; hierover waren de meningen verdeelt. Sommige jongeren gaven aan dat ze alleen de belangrijke dingen wilden vertellen. Een onderwerp waarvan de meesten zeker waren dat het in de verhalen terug zou komen was familie. Medewerkers geven enerzijds aan dat het geheel aan de jongeren is wat zij wel en niet willen vertellen, terwijl anderen vinden dat het belangrijk is als er wat meer sturing is om zodoende het hele levensverhaal ter tafel te laten komen.
3. Het wel/niet delen van het verhaal: een aantal jongeren geeft tijdens het behoeftenonderzoek aan het verhaal niet te willen delen met anderen, omdat ze het nut niet zien en zij het te persoonlijk vinden om met andere te delen. Andere jongeren geven aan het te kunnen en willen delen met mensen bij wie ze zich goed voelen en die ze al langer kennen. Vijf jongeren vinden niet dat het verhaal in het dossier moet worden toegevoegd. Mocht het een voorwaarde zijn om mee te mogen doen dan geven jongeren aan dat het dan gaat om de onderwerpen die er in komen. Ze verwachten dan wel dat de verhalen dan meer oppervlakkig

zullen zijn. Andere jongeren denken juist dat het goed is om het verhaal toe te voegen zodat mensen je beter kunnen begrijpen. Bijna alle medewerkers hebben aangegeven dat de jongere eigenaar moet zijn van het verhaal en dat zij zelf mogen kiezen met wie zij het willen delen. Redenen hiervoor liggen vooral in het risico dat jongeren gevoelige informatie delen.

4. Het raken aan trauma's: medewerkers hebben in het behoefteonderzoek aangegeven dat bij het uitvragen van het levensverhaal het risico bestaat dat jongeren ook vroegere trauma's aanhalen. Dit kan mogelijk zorgen voor herbeleving of andere problemen, tijdens of na de workshops. Aan de andere kant is het van belang dat jongeren de ruimte krijgen om het verhaal te vertellen en open kunnen zijn over wat zij willen vertellen.

3.2 Inspiratie workshopmethodiek

Om de vier bovengenoemde uitkomsten en dilemma's uit het behoeftenonderzoek nog verder te bespreken heeft in december een expertmeeting met het werkveld plaatsgevonden. Hierin is er een update van het project gegeven en zijn de dilemma's besproken. De input hiervan is meegenomen in een creatie-sessie ten behoeve van de methodiekontwikkeling waarbij workshopdocenten, medewerkers van YiP en een onderzoeker aanwezig waren.

De ontwikkelde workshopmethodiek bouwt voort op bestaande werkvormen van YiP en de eerdere resultaten van evaluatieonderzoeken door Hogeschool Leiden van de werkvormen van YiP. De methodiek van Young in Prison heet COPOSOS en staat voor Contributing Positively to Society (YiP, 2019). Basis van de methodiek is om de succesvolle elementen van het werken met energie en verbeeldingskracht toe te kunnen passen in een nieuwe vorm van activiteiten die eenzelfde soort vertrouwen en intimiteit tussen docent en jongere behoeven. Vanuit deze methodiek is een nieuwe creatieve workshop ontwikkeld waarbij ook andere bronnen mede ter inspiratie hebben gediend. Zo is de methodiek mede gestoeld op het denken over de 'verhalende zelf' van o.a. Hayden White omdat mensen hun persoonlijke identiteit construeren met behulp van (levens)verhalen, het denken over storytelling en het verhaal van de held van Joseph Campbell; de 7 stappen in de 'reis van de held' van Joseph Campbell zijn vrij vertaald en gebruikt om structuur aan de ideevorming te geven. Tot slot is ook het pentad van Burke gebruikt als inspiratie waarin een verhaal altijd gaat over Doel, Hoofdpersoon, Gebeurtenissen, Setting en Middelen/Helpers. Dit heeft geholpen om verder invulling en richting te geven aan verschillende fragmenten van het verhaal van jongeren (Sools & Murray, 2014, Adjiembaks, 2018). Met betrekking tot het vierde dilemma over trauma is er voor gekozen om workshopdocenten een training te geven over hoe zij trauma en herbeleving bij een jongere kunnen signaleren. Daarnaast is er afgesproken te zorgen voor goede nazorg voor jongeren waarbij zij altijd bij een medewerker op de leefgroep terecht kunnen.

3.3 De ontwikkelde workshopmethodiek van YiP

De methodiek van Young in Prison (YiP) grofweg middels drie fasen tot stand gekomen: (1) ideevorming, (2) consolideren van het idee in een driedaagse workshop en (3) het ontwikkelen van een praatvel (zie bijlage 3) dat recht doet aan het delen van het verhaal van jongeren. In bijlage 4 zijn de drie fasen en het programma van de workshops per dag uitgebreid beschreven. We lichten de drie fasen hier kort toe.

Fase 1: Ideevorming

Het basis idee is dat jongeren door een brede selectie van vragen op creatieve wijze aan het denken worden gezet over (belangrijke, bepalende of veelzeggende momenten in) hun levensloop. Ze schrijven en bespreken alles wat er maar in hun opkomt. In deze stap is er nog geen selectie of bevraging van de ideeën aan de orde: alles wordt (in steekwoorden of samenvattingen) vastgelegd door de creatieve docenten van YiP. Deze fase van ideevorming gebeurt grotendeels in groepsverband.

Actoren: maximaal 6-8 jongeren per groep, 2 docenten van Young in Prison

Setting: groepsverband, in de JJI.

Fase 2: Consolideren

De jongeren en docent van YiP gaan middels een individueel gesprek dieper in op de verhalen en ideeën die eerder zijn verzameld. Door gerichte vragen komen de jongeren tot een selectie van één moment of een belangrijk gedeelte uit hun levensloop. Deze werken ze verder uit met een docent van YiP. De jongere maakt er vervolgens een creatief (audio)verslag van dat op een CD wordt gebrand.

Actoren: 1-op-1, maximaal 6-8 jongeren met 2 docenten van Young in Prison

Setting: individueel, in de JJI

Fase 3: Delen/luistersessie

Na enkele weken wordt het verhaal dat in een (audio)verslag is vastgelegd gedeeld (beluisterd samen) met een zelf gekozen mentor van de betreffende jongere (onderzoekers observeren). Aan de hand van een praatvel bespreken de jongere en hun mentor het gekozen levensloopfragment. Het praatvel helpt een gesprek en uitwisseling op gang brengen. De jongere ontvang een CD met zijn eigen verhaal.

Actoren: jongere en mentor (en onderzoekers)

Setting: in de JJI, op een plek waar mentor en jongere elkaar normaliter spreken

(NB: Onderzoekers observeren en stellen verdiepende vragen na het beluisteren).

HOOFDSTUK 4 | RESULTATEN

In totaal is de ontwikkelde narratieve methodiek in drie JJI's ingezet en geëvalueerd: KV Amsterdam, Juvaid (Veenhuizen) en het Keerpunt (Maastricht) met respectievelijk drie, zes en vier jongeren. Bij Juvaid is één jongere voortijdig gestopt tijdens de deelname, omdat hij ook een andere activiteit tijdens de workshop werd aangeboden en hij uiteindelijk daarvoor koos. Daarmee hebben in totaal 12 jongeren deelgenomen aan beide workshopdagen.

De jongeren kwamen van verschillende leefgroepen. Bij het Keerpunt hebben jongeren van twee leefgroepen deelgenomen in duo's omdat er maar 2 jongeren per leefgroep deelgenomen hebben en deze niet met elkaar de workshop konden volgen. Bij de andere inrichtingen zijn de workshops in groepsverband gehouden met drie en vijf jongeren. De jongeren verbleven op het moment van de workshops tussen een paar dagen en ongeveer drie jaar in de betreffende JJI's. Van de 12 jongeren die aan beide workshops deelgenomen hebben acht jongeren hun verhaal in het bijzijn van de onderzoekers gedeeld met hun mentor. De andere vier jongeren hebben hun verhaal om verschillende redenen niet met hun mentor gedeeld. Twee jongeren waren kort na de workshops vrij, een andere jongere was niet in staat deel te nemen op het moment dat de onderzoeker aanwezig was voor het deelmoment vanwege een incident op de leefgroep eerder die dag. En één jongere is een op een geïnterviewd door de onderzoeker, omdat hij aangegeven had voor het interview dat hij zich uiteindelijk niet kon vinden in het verhaal dat hij had opgenomen. Om die reden wilde hij het niet met de mentor delen, maar hij wilde wel zijn ervaringen delen met de onderzoeker.

4.1 Resultaten vragenlijsten

In tabel 1 en tabel 2 zijn de resultaten van de vragenlijsten weergegeven. De jongeren hebben antwoord gegeven op een 4-punt schaal van 'oneens' tot 'eens'. In totaal hebben 10 van de 12 deelnemende jongeren de vragenlijst ingevuld voorafgaand aan de narratieve workshop (respons = 83%). Uit de resultaten blijkt dat de jongeren de relatie met hun mentoren gemiddeld positief beoordelen ($M = 3.01$). Vooral de onderliggende subschaal in relatie tot de band met de mentoren wordt als zeer positief beoordeeld ($M = 3.80$). Daarnaast wordt ook de samenwerking aan taken en doelen als positief beoordeeld door jongeren ($M = 2.89$). De lage standaarddeviaties tonen aan dat de jongeren het in sterke mate met elkaar eens zijn. De score op het toegevoegde item over de mate waarin de jongere vindt dat de mentor hem kent is 2.42 ($Min. = 1.0$, $Max. = 4.0$, $SD = 1.13$). De resultaten op dit item tonen aan dat sommige jongeren het idee hebben dat de mentor hen niet goed kent en andere jongeren vinden dat de mentor hun wel goed kent. Ook het rapportcijfer voor hoe goed de mentor de jongere kent is gemiddeld lager dan de andere rapportcijfer items ($M = 5.9$) met een hogere spreiding in antwoorden. Jongeren merken hierbij op: "[Ik] vertel over mezelf wat ik wil toevertrouwen", "redelijk goed", maar ook: "hij weet niks" en "niet zo goed". Het is echter niet zo dat de jongeren die aangeven dat hun mentor hen minder goed kent ook de band met de mentor negatiever beoordelen. Dit impliceert dat het niet direct noodzakelijk is dat een mentor een jongere goed kent om een goede band of samenwerking op te bouwen. Mogelijk kan dit verklaard worden vanuit het idee dat de ene jongere meer waarde hecht aan een band en de andere jongere meer waarde hecht aan samenwerking (Geenen, 2012), waarbij de medewerker de jongere mogelijk niet perse goed hoeft te

kennen.

De andere rapportcijfers zijn allemaal ruim voldoende, jongeren lijken tevreden over de ondersteuning die zij krijgen van hun mentor, ervaren gemiddeld een goede band en geven aan hun mentor in ruim voldoende mate te vertrouwen. Over de mate van ondersteuning merken jongeren op: “[de mentor] mag wel vaker komen”, “Ze gaat achter mijn problemen aan maar ik weet niet tot hoe ver dat is”, “Jawel”, “Van haar niet”, “Omdat ze me steunen in de hulp die ik nodig heb en voor me klaarstaan”, “Ze ondersteunt me altijd”, “Omdat ze mij goed geholpen hebben”. Bij de band met de mentor merken de jongeren op: “Goed we kunnen lachen maar ook serieus zijn”, “We praten soms gewoon”, “Voor mij is het puur zakelijk” en “Goed, ik heb geen problemen met mijn mentor, ik kan dingen bespreken”. Over het vertrouwen zeggen jongeren: “Vertrouwen is moeilijk... moet wel tot een bepaald punt vertrouwen”, “Goed”, “Kan beter, ligt ook aan mij” en “Hij [mentor] is chill”.

Tabel 1
Gemiddelde schaalscores TASC van de jongeren voorafgaande aan de workshops

	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Subschaal Band	10	3.80	.60
Subschaal Taak	10	2.89	.53
Totaal TASC	10	3.01	.40

Tabel 2
Gemiddelde rapportcijfers van jongeren

	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Ondersteuning die je krijgt van jouw mentor	10	7.4	1.20
De band met jouw mentor	10	7.4	1.30
Hoe goed jij jouw mentor vertrouwd	10	7.2	1.55
Hoe goed jouw mentor je kent	10	5.9	2.23

4.2 Resultaten uit de observaties & interviews

In totaal hebben acht jongeren hun verhaal gedeeld met de mentor in het bijzijn van de onderzoekers. We bespreken achtereenvolgens de *algemene observaties tijdens het deelmoment* (paragraaf 4.2.1), *hoe de jongeren de workshop hebben ervaren* (paragraaf 4.2.2). We zoomen daarna dieper in op de *invloed van het verhaal (van de jongere) op de kwaliteit van de werkrelatie tussen jongere en diens mentor* (paragraaf 4.2.3).

4.2.1 Algemene observaties tijdens het deelmoment

Acht jongeren hebben hun verhaal afgespeeld voor hun (schaduw)mentor, waarvan één jongere het luisteren van het verhaal alleen met de mentor heeft gedaan, maar de onderzoeker wel aangesloten is na het luisteren. De reden die de jongere hiervoor gaf was dat hij zijn verhaal te persoonlijk vond. Een

andere jongere wil zelf niet aanwezig zijn als de mentor de opname beluisterd en gaat met de onderzoeker op de gang wachten. Naast de acht jongeren heeft één jongere alleen een interview gedaan met de onderzoeker en zijn verhaal niet gedeeld. Anders dan uit het behoeftenonderzoek naar voren kwam voorafgaand aan de workshop (zie hoofdstuk 3), bleek tijdens de uitvoering van de workshop dat de meeste jongeren het dus toch goed vinden als een onderzoeker bij het deelmoment van hun verhaal aanwezig is. Vermoedelijk komt dit doordat meer kennis en ervaring is ontstaan over wat de workshop nu precies behelst na deelname en dat jongeren uiteindelijk ook blij zijn met het eindresultaat (audio fragment).

Een aantal zaken vallen op tijdens het deelmoment. Allereerst geven sommige jongeren aan zenuwachtig te zijn voor het deelmoment, maar over het algemeen laten de jongeren het fragment zonder aarzeling luisteren. Tijdens het luisteren valt, ten tweede, op dat alle mentoren aandachtig luisteren. Zij maken daarbij geregeld oprecht oogcontact met de jongeren tijdens het luisteren. Een aantal jongeren gedraagt zich wat zenuwachtig: kijkt of glimlacht gespannen. Sommige jongeren maken nog een opmerking tijdens het luisteren. Ten derde: na het luisteren gebruiken de meeste mentoren en jongeren het praatvel om in gesprek te gaan. Soms helpt de onderzoeker om hen te stimuleren het praatvel te gebruiken. Niet alle jongeren gaan daarbij alle vragen van het praatvel af. De eerste vraag van het praatvel wordt in alle luistersessies gesteld: *“Hoe vond je het om mijn verhaal te horen?”*. Hierdoor komt het gesprek meestal op gang. Soms vonden de jongeren het lastig om vragen te stellen of hadden de mentoren niet echt aanvullende vragen of opmerkingen over het verhaal. Alle mentoren reageren positief op het verhaal en uit altijd in positieve bewoording wat hij/zij vindt. Sommige mentoren delen na het luistermoment ook een eigen, persoonlijk verhaal. Het contact tussen de mentoren en jongeren verloopt vrij goed, ze kijken elkaar aan en reageren op elkaar. De onderzoekers vragen soms door of stellen extra vragen. Na de luistersessie zijn de jongere en mentor nog apart geïnterviewd. De jongeren vertellen vooral nog meer over hun ervaring met de workshops en de medewerkers geven bijna allemaal aan trots te zijn dat ze gekozen zijn om naar het verhaal van de jongere te mogen luisteren. Soms duiden mentoren dat ze dingen hebben gehoord over de jongere die ze nog niet wisten. Er komt na het luisteren echter geen nieuwe (verdiepende) informatie over de inhoud van het gedeelde verhaal naar boven anders dan in het audiofragment is beluisterd.

4.2.2 Hoe jongeren de workshops ervaren

Vooropgesteld beoordelen alle jongeren de door hun gevolgde workshop van YiP als positief. Ze stellen dat de workshop een goede ervaring was waar ze met plezier op terugkijken. Dit is te herleiden naar een aantal belangrijke succesfactoren. We bespreken deze achtereenvolgens.

1. Een ander geluid: ‘Om te laten zien dat ik niet alleen maar slechte dingen heb gedaan.’

Jongeren geven bijna allemaal aan dat het verhaal recht doet aan wie ze - naast het door hun getoonde delict gedrag (ook in positieve zin) - zijn. De jongeren realiseren zich dat er een beeld over hen is gevormd op basis van het dossier. Dat is niet *met* hen tot stand gekomen. Omdat het dossier tot stand is gekomen op basis van hun delictgedrag, hebben jongeren veelal het idee dat er vooral een negatief verhaal over hen geconstrueerd wordt in hoofden van professionals met wie zij in contact staan. Het uitdiepen van het eigen verhaal in de workshop methodiek van YIP biedt een manier om

dus een ander geluid te laten horen volgens de jongeren. Een jongere vertelt: *“Ik zit hier voor iets dat niet positief is, dus dan vind ik het wel belangrijk dat ik ook mijn positieve kant laat zien.*

Om te laten zien dat ik niet alleen maar slechte dingen heb gedaan.”

Een jongere geeft aan zich onvoldoende te herkennen in het verhaal, hij geeft hiervoor als reden dat hij zich teveel heeft laten sturen door de groep, waarin een jongen zat die hij van vroeger kende. Hierdoor zegt hij dingen gedeeld te hebben die niet goed het hele beeld weergeven; *“Omdat die jongen tegen mij opkijkt heb ik dat zo gezegd.”*

Mentor: *“Je ziet wel een gepaste trots, maar dat ligt aan de relatie die hij met anderen heeft. Het heeft hem ook goed gedaan dat hij zijn verhaal heeft mogen vertellen. Dat heeft hem wel goed gedaan. Dat blijkt uit dat hij dat zelf zegt: ‘Dat zegt X ook echt. Het is fijn om je verhaal te verhaal te vertellen aan mensen die los staan van alles hier’”*

2. Authenticiteit van docenten: *‘Hij begrijpt dat je ook maar gewoon een jongen bent.’*

Volgens de jongeren straalden de twee docenten ‘passie’ uit en gaven zij oprechte betrokkenheid uiting door actief te luisteren maar ook door persoonlijke vragen te stellen zonder dwingend over te komen. Daarmee kregen jongeren het gevoel dat hun verhaal er echt toe deed. Zo vertellen jongeren: *“Hij [docent YiP] toont interesse in je (...) en begrijpt dat je ook maar gewoon een jongen bent en fouten kan maken.”* *“Ze [workshop docenten] deden hun werk en dingen gewoon goed. Ze hadden het verhaal leuk geschreven, ze hadden goed geluisterd en ze stelde leuke vragen.”*

“Je ziet echt dat hij [docent] het met passie doet. Je hebt ook mensen die werken en naar huis willen.”

“Dat ik gewoon vrij met ze in gesprek kon gaan zonder dat ik me gepusht voelde.”

3. Werkvorm: *‘Het is best wel een serieus verhaal. We hebben er wel serieus aan gewerkt, maar ook niet zo dat het beknellend is.’*

De vorm (werken met post-its in de brainstormsessie) heeft goed geholpen. Jongeren vinden het doorgaans erg lastig om zelf hun verhaal te verwoorden in een samenhangend en goed leesbaar stuk. De hulp van de docenten die op basis van de post-its en hetgeen door de jongeren is verteld, hielp volgens de jongeren. Dat de docent het verhaal construeert, is dan ook door jongeren als positief ervaren. Bijna alle jongeren herkenden zichzelf in het verhaal en waren trots op wat ze gemaakt hebben.

“Ze deden hun werk en dingen gewoon goed. Ze hadden het verhaal leuk geschreven, ze hadden goed geluisterd en ze stelde leuke vragen.”

4. Reflectie: *‘De workshop bood een moment om ‘echt’ over het leven na te denken.’*

De deelnemende jongeren geven aan dat de workshop daadwerkelijk aanzet tot nadenken over het leven. Tegelijkertijd is geuit dat juist dit een lastige opgave is voor hen. Zeker aan het begin van de

workshop wanneer ze als het ware nog 'op verhaal' moeten komen. Jongeren tasten dan af of het 'veilig' is om het verhaal te vertellen in de groep en voor de docenten die zij bovendien nog niet eerder hadden ontmoet. Volgens de deelnemende jongeren is mede door de tijdsinvestering van de docenten en hun authenticiteit het verhaal toch ter tafel gekomen. De meeste jongeren geven daarbij aan dat het opdelen van de workshop in meerdere dagdelen goed was en ook nodig is omdat het verhaal tijd nodig heeft om te bezinken.

“Ja, je komt tot jezelf. Ik was twee dagen met mezelf bezig.”

“Twee dagen is goed, dan krijg je nog een dagje rust en geef je hem (workshopdocent) nog even zijn tijd. Dan kan hij ermee aan de slag gaan en komt hij terug. Als je er langer mee bezig gaat zijn ga je misschien ook dingen over het hoofd zien. Als je één dag hebt dan ben je er nog écht mee bezig”.

5. Gedeelde kwetsbaarheid: ‘Zij doen het ook, dus dan gaat het makkelijker...’

Kwetsbaarheid in groepsverband verlaagt drempels om als het ware 'op verhaal' te komen. Jongeren ervaren het vertellen van hun verhaal en de sessies tijdens de workshop als 'leuk' en 'fijn' omdat het ruimte biedt voor kwetsbaarheid dat van elke deelnemer werd verwacht. In de veelal heersende (straat)cultuur waarin de jongeren zich begeven, is 'overleven' vaak de norm. Stoer doen en machismo domineren dan het onderlinge contact met andere jongeren in de JJI. Het volgen van de workshop in kleine groepjes zijn door jongeren positief ervaren. Je kwetsbaar opstellen in groepsverband⁵ heeft in de workshops van YiP goed uitgepakt omdat het *gedeelde* kwetsbaarheid was:

“Het positieve is dat je in een klein groepje zit met drie mensen. Als je met vier of vijf mensen aan tafel gaat zitten dwaal je af. Dan vertelt ieder heel lang over zijn/haar verhaal.”

“Zij [andere jongens die deelnamen] doen het ook, dus dan gaat het makkelijker allemaal. (...) Je neemt het ook gewoon serieus. Ik ga niet lachen ofzo.”

6. Een CD als (fysiek) resultaat : ‘Als ik verdrietig ben ga ik daar weer naar luisteren.’

Jongeren waarderen het bestaan van het audiofragment als positief. Een CD als eindproduct heeft voor hen meerdere functies. Allereerst duiden zij dat de CD de fysieke uiting is van het resultaat van hun brainstorm over hun eigen verhaal. Dat geeft een concreet resultaat en wordt ervaren als *iets om trots op te zijn*. Ook hebben jongeren het idee dat door het opgenomen verhaal met hun eigen stem en de muziek het verhaal mogelijk authentieker en betekenisvoller overkomt. *“Ja het is anders als je het leest, nu hoor je zijn stem en er zit een muziekje bij. Het komt wat meer over denk ik.”*

⁵ De docenten van YiP geven in dit kader zelf aan dat drie jongeren per docent een maximum is om de kwetsbaarheid goed te kunnen begeleiden en op een goede manier tot uiting te laten komen in groepsverband. Tegelijkertijd duiden zij ook een risico aan het werken in groepsverband: jongeren kunnen onderling het verhaal misbruiken (bij onenigheden) naar elkaar toe op de afdeling. Dit is echter ten tijde van dit onderzoek niet gebeurd.

Daarnaast is de CD die is overgedragen aan de jongere iets waarmee zij op een makkelijke manier op een ander moment naar hun eigen verhaal kunnen luisteren. Zo wordt genoemd dat het bijvoorbeeld *steun kan bieden* tijdens moeilijke momenten. Ten derde dragen sommige jongeren aan dat het beluisteren van het audio fragment ook een waardevol *effect kan hebben op de luisteraars* ervan zoals andere jongeren en/of professionals waarmee de jongeren in contact staan/komen (zie verder paragraaf 4.2.3). Dit omdat professionals doorgaans *lezen* over de jongere en hun eigen interpretatie daarop loslaten terwijl een audio fragment de daadwerkelijk gevoelde emotie van jongeren, toon en betekenisgeving weergeeft in het *luisteren*.

“100% zeker dat als ik verdrietig ben dat ik daar weer naar ga luisteren. Het is best leuk als jij over 20 of 30 jaar weer die verhalen luistert. Dat is best leuk denk ik.”

“Ik denk dat ik het nog 100 keer luister, dan moet ik wel huilen want het gaat over mijn moeder ook. En ik denk dat mijn hoofd dan ook rustiger wordt, omdat huilen je hart en hoofd rustiger maakt.”

“Kijk het is anders lezen dan horen. Als je het nu hoort hoor je de gevoelige kant van mij, wat het misschien met mij heeft gedaan. Ik zeg niet dat het wat met mij heeft gedaan, maar misschien als je mijn stem hoort zie je dat ik er last van heb. En als je het leest komt het heel anders over.”

4.2.3 In hoeverre de werkrelatie is verbeterd

In deze paragraaf bespreken we wat zowel de deelnemende jongeren als mentoren verwachtten in het licht van de werkalliantie/relatie. Deze verwachting is *tijdens* de luistersessie aan zowel jongeren als hun mentoren uitgevraagd. Enkele weken *na* de luistersessie in het telefonisch interview is het nogmaals met de mentoren uitgevraagd.

Jongeren verwachten niet dat de werkrelatie zal verbeteren

Vooropgesteld duiden de deelnemende jongeren tijdens de luistersessie dat zij niet allemaal verwachten dat hun relatie met de mentor zal veranderen. Deze relatie bestempelen zij vaak al als ‘relatief goed’ en dat is ook de reden geweest waarom zij *juist die* (schaduw)mentor hebben uitgekozen om het fragment mee te delen. Wel geven jongeren aan dat de workshop een manier is geweest om hun verhaal te kunnen vertellen om *ook een andere kant* te laten zien zoals ook in voorgaande is besproken.

Mentoren verwachten niet allemaal dat hun werkrelatie verandert. Wel geeft het gedeeld verhaal hen handelingsperspectief

Sommigen mentoren duiden kort na de luistersessie dat hun werkrelatie met de jongere zal verbeteren, anderen weer niet. Een verwachte verbetering is vooral het geval bij de mentoren die *nieuwe inzichten* hebben opgedaan naar aanleiding van het beluisterde (audio)fragment. Het fragment verschaft hen dan een nieuw handvat om gesprek op betekenisvolle wijze aan te kunnen gaan met de betreffende jongere. Mentoren zien die informatie als een opening om contact met jongeren te zoeken vanuit de eigen betekenisniveau van jongeren.

“Zijn verhaal maakte mij duidelijk dat hij zich ongehoord voelt. Dat geeft mij weer voeding om na een

gesprek bijvoorbeeld te vragen ; “Voel je je gehoord?”. Ook kan ik dit aan de collega’s hier als tip meegeven..”

“Het [verhaal van de jongere] maakt je minder wankel, je denkt breder en ik kan ook denken bij anderen van ok, en wat zou jouw verhaal zijn..? Ik zou elke jongen gunnen om het op deze manier te doen.. het kan ook een hulpstuk zijn.. X zei ook van mij mag het afgespeeld worden op een teamvergadering... (..) Dit kan wel ondersteunend werken waardoor er meer inzicht komt voor de belevingskant van de jongeren waardoor je ook, je gaat dus zo n jongere makkelijker begrijpen dat werkt altijd eenvoudiger he.. “

“Ik denk het wel, omdat ik me nu bewust ben van waar jij last van hebt, wat je pijn heeft gedaan in het verleden en wat jou nu nog steeds pijn kan doen. Hier zou ik nu wel rekening mee kunnen houden als ik bepaalde dingen bij je zie, en vragen aan je kan stellen die ik misschien over zou slaan als ik dit niet had gehoord. Maar qua contact denk ik dat dit hetzelfde blijft, omdat we gewoon goed met elkaar zijn.

Het verhaal doet ‘iets’ met elke mentor

Het derde wat opvalt is dat de luistersessie ertoe leidde dat alle deelnemende mentoren waardering uiten voor het feit dat de jongere hebben deelgenomen aan de workshop en tot dat eindresultaat zijn gekomen. Ook voelen een aantal mentoren zich trots dat de jongere het verhaal met hen heeft willen delen en duiden allemaal dat het gedeelde verhaal hen ‘raakt’. Ze ervaren tijdens het luisteren dat de jongere zichzelf blootgeven en zich kwetsbaar hebben opgesteld. Mentoren gebruiken begrippen als ‘emotie’, ‘kippenvet’, ‘indrukwekkend’ en ‘pijn’. Naast de emotionele gevoelens die het verhaal teweegbrengt, duiden mentoren dat het verhaal tot begrip voor de situatie van de jongere en zijn leefwereld leidt. Mentoren lezen niet maar horen het verhaal en voelen het daardoor sterker in samenhang naar hun idee:

“Wat mij raakt is de pijn in het verhaal van de jongere..”

“Kijk ik heb het eens in stukjes gehoord maar het doet wel wat als een jongere hier zijn verhaal vertelt het voelt als koester zijn verhaal.. het doet wat met de binding en makkelijker dingen te begrijpen. Nu voel je het meer en anders is het meer ‘weten’... maar nu heb je het gevoeld omdat hij het zelf heeft vertelt...dat doet zeker wat met je.”

Daarnaast geeft het audiofragment veel meer dan het dossier meer de **belevingskant** weer van hoe jongeren gebeurtenissen hebben ervaren. Dit achten de mentoren als waardevol voor hun collega’s; Zo stelt een jongere zelf tijdens de luistersessie dat hij zich kan voorstellen dat zijn verhaal in een vergadering wordt beluisterd zodat collega’s het daarna met elkaar over kunnen hebben.

Daarentegen geven andere jongeren aan dat ze het verhaal liever niet met alle medewerkers willen delen omdat het van belang is dat zij eerst vertrouwen ervaren.

Mentoren leren nieuwe dingen over jongeren

Ongeveer de helft van de mentoren geeft aan nieuwe dingen over de jongere gehoord te hebben. In vrijwel alle verhalen vertellen jongeren iets over familie en vooral hierin horen mentoren nieuwe dingen. Andere mentoren geven aan dat zij het verhaal al wel kende, maar dat ze er altijd meer in delen over praten. Voor hen is het helpend dat het niet fragmentarisch maar nu als één verhaal in samenhang verteld wordt. Een mentor uit:

“Ik heb twee keer echt moeten slikken om mijn tranen in bedwang te houden. En dat komt denk ik wel ook doordat je me dingen vertelt, maar gefaseerd, in stukjes. En nu was het één verhaal en dat komt dat wel extra binnen. Het stuk waarin je over je moeder praat, ik heb je moeder gezien en ik ben bij je thuis geweest, ik heb dat gevoel dat jij naar je moeder hebt mee mogen voelen. Dus dat komt wel binnen.”

Het verhaal vergroot wederzijds begrip

De beluisterde verhalen brengen soms een mate van persoonlijke herkenning bij de mentor teweeg. Mentoren hebben een aantal keren ook persoonlijke verhalen over zichzelf gedeeld. Zo duiden een mentor bijvoorbeeld dat hij ook gepest is in zijn jeugdijaren en weet wat de jongere meemaakt. Een andere mentor deelde dat zij zelf ook gescheiden ouders heeft. Dit vergroot begrip van de mentor richting jongere en werkt ook de andere kant op: het duiden van herkenning en het delen van een persoonlijk verhaal van de mentor leidt ertoe dat er ook meer begrip van de jongere uit richting de mentor ontstaat. Zo uiten de jongeren - wiens mentor ook een persoonlijk fragment of ervaring uit zijn of haar leven deelt tijdens de luistersessie - dat zij nieuwe, soms voor hen verrassende, inzichten opdeden over de mentor en/of dat zij respect hebben voor de mentor:

“Ik wist het ook helemaal niet van zijn ouders. Wat ik al eerder zei, hij weet gewoon waar hij over praat. Hij snapt ons gewoon, dat is het fijne.”

4.2.4 Resultaten belronde

In totaal is enkele weken na de luistersessie met zeven mentoren contact geweest naar aanleiding van het deelmoment in de JJI tussen de jongere en de mentoren met wie de jongere in contact staat. In deze belronde zijn een aantal vragen gesteld in het licht van de onderzoeksvragen. We duiden in deze paragraaf vooral wat het deelmoment (reflecterend) teweeg heeft gebracht in de werkrelatie met de jongere en welk handelingsperspectief dit deelmoment in potentie heeft gegeven.

Niet bij alle jongeren is het verhaal na het deelmoment nog ter sprake gekomen

Allereerst is het verhaal bij de meeste mentoren later nog ter sprake gekomen in de periode na het deelmoment. Bij drie jongens is dit niet het geval geweest. Sommige mentoren hebben namelijk relatief kort in contact gestaan met jongeren na het deelmoment wegens andere factoren. Zo is een jongere bijvoorbeeld kort na het delen van het verhaal overgeplaatst naar een andere afdeling, heeft een andere jongere een negatieve urinecontrole gehad waardoor zijn verlof is ingetrokken en is een andere jongere al gauw vrijgekomen na de luistersessie. Hierdoor is er geen moment meer geweest waarop de mentor dieper met deze drie jongeren in gesprek is gegaan over het gedeelde verhaal.

Het delen van het verhaal vergroot de mate van binding omdat mentoren het verhaal van jongere 'voelen' in plaats van 'weten'

Professionals geven - net als vlak na het deelmoment - aan dat de luistersessie hun binding met de jongere heeft versterkt. Het element van 'luisteren' is hierbij belangrijk: juist het horen van het verhaal uit de mond van de jongere zelf, ervaren zij als iets krachtigs dat binding heeft gevoed en hen steviger in hun werk laat staan:

“Ik heb het verhaal op een andere manier gehoord. Het perspectief van de jongere kwam nu echt naar voren. Ik zag en hoorde veel meer emoties dan dat ik normaal bij de jongere zie. Het verhaal dat ik van de jongere kende is nu minder abstract”

Het delen van het verhaal is een uiting van wederzijds vertrouwen

Professionals duiden dat zij de mate van vertrouwen als goed ervaren, maar dat het delen van het verhaal dit vertrouwen in de jongere versterkt. Het gaat om vertrouwen van de mentoren richting de jongere omdat mentoren het gevoel hebben dat het verhaal oprecht is geweest:

“Ja, wel oprecht naar zijn idee omdat hij vertelde over zijn vader, hoe hij opgegroeid is en hoe die in 1 keer in z'n leven kwam.. dat verzin je niet zomaar.”

“Ja 100% zijn puurheid open houding, hoe hij erbij zit.. ja dat.”

Ook andersom geldt: het moment van delen wordt opgevat als een uiting van het vertrouwen dat jongeren hebben richting de mentor. Dit is dus niet zozeer gelegen in de inhoud van het gedeelde verhaal maar in het feit dat de jongere de betreffende mentor *heeft gekozen* om het verhaal mee te delen. Dat is volgens de mentoren vaak niet geheel onverwacht, maar betekent voor hen een bevestiging van de relatief goede kwaliteit van hun band en vertrouwen als onderdeel van hun werkrelatie met de jongere:

“Het [deelmoment] is een bevestiging van ons mentorschap, van hoe we dat hebben. We zijn puur naar elkaar en ik ben wie ik ben. Als ik me kut voel, voel ik me zo, en dat weet hij ook. We weten wat we aan elkaar hebben. Hij [jongere] zegt” ik ben wel blij het gewoon zo aan je te laten luisteren. Kijk, mijn reactie was voor hem ook een bevestiging... dat ik wel betrouwbaar ben..” Van mijn kant is er weinig veranderd, maar voor hem is t een bevestiging dat ik betrouwbaar ben.”

“We zijn wel wat dichter naar elkaar toe, want wij kenden elkaar eigenlijk niet. Je ziet hem wel maar er is geen contact. De laatste momenten wel, omdat we beiden weten dat we meer van elkaar weten. Hij heeft ook een beeld omdat ik ook dingen heb losgelaten die ook anderen en collega's zelfs niet weten. Het heeft wel dingen veranderd..”

Het (delen van het) verhaal geeft uiting aan het feit dat mentoren jongeren serieus nemen

Ten vierde duiden alle mentoren – in overeenstemming met de ervaring van jongeren zelf (zie paragraaf 4.2.2)- dat het delen van het eigen verhaal het gevoel geeft dat jongeren zich gehoord voelen. Dit is belangrijk omdat het eigen, kwetsbare verhaal volgens de mentoren te weinig boven

tafel komt. Dit vloeit volgens hen vooral voort uit de houding van jongeren die ingebed is in de straatcultuur en de dynamiek in een JJI waar machismo de boventoon voert:

“Het [delen van het eigen verhaal] geeft transparantie... getuigen van lef ook omdat hij [jongere] altijd de rol heeft van stoere jongen die alles kan en weet alles. Dat heeft hij heel sterk en dat was nu even een andere kant. Het is ook zo; ze moeten overleven en hier zitten de ‘Die hards’... je kunt je ook niet teveel kwetsbaar opstellen want dan wordt je erop afgerekend...”

“Voor de jongere is het belangrijk omdat hij gehoord wordt. Ze zeggen vaak “heb je mijn dossier gelezen?” en dat wordt vanuit 1 kant geschreven.. nu hoor je het vanuit hun en voelen zij zich meer serieus genomen.”

“Ik denk dat het [het verhaal delen] wel een positieve bijdrage heeft geleverd daaraan. Dit mag wat mi betreft gerust uitgebreid worden qua werkwijze... het is altijd het verhaal van justitie en nu krijgen ze een keer de kans hun eigen verhaal te duiden.”

Professionals benadrukken het belang van een onafhankelijke derde

Uit de belronde is, ten vijfde, duidelijk naar voren gekomen dat de mentoren de authenticiteit van het beluisterde verhaal (ook) relateren aan het feit dat een onafhankelijke derde de workshop heeft voltrokken. Dit is volgens hen een belangrijk aspect van de beproefde methodiek omdat jongens in de JJI's veelal initieel op basis van wantrouwen in contact staan met hen en juist een derde dit wantrouwen makkelijker kan overbruggen:

“Omdat ik het idee heb dat deze jongens hier erg beschadigd zijn dat ze een vertrouwensprobleem hebben: ik denk dat een neutrale partij sneller stappen kunnen maken, dat sommige jongeren echt hun verhaal willen doen. Dit voelt voor jongeren veiliger, op t moment dat je hun verhaal hoort en hoort waar zij moeite mee hebben...”

Het delen van het verhaal vergroot het handelingsperspectief van mentoren

Ten zesde valt op dat, ongeacht of het verhaal wel of niet ter sprake is gekomen na het deelmoment, alle mentoren opnieuw tijdens dit belmoment duiden dat het deelmoment (in potentie) het handelingsperspectief vergroot. Zo geeft een mentor aan dat zij naar aanleiding van het verhaal nu weet dat de jongere zich ongehoord voelt in de JJI en dat zij eerder aan het eind van een gesprek met de betreffende jongere ook daadwerkelijk zal vragen of hij zich gehoord voelt. Een andere mentor gaf naar aanleiding van het gedeelde verhaal aan beter te weten wat hij moet doen in geval de betreffende jongere boos wordt en een situatie lijkt te escaleren. Omdat mentoren meer inzichten hebben opgedaan en een beter begrip lijken te hebben van jongeren, geven ze aan meer handelingsperspectief te hebben.

Dit geldt voor henzelf, maar ook zien zij (en jongeren) potentie in het effect van het delen van het verhaal met collega's.

“Het is zo dat het wel, ik ben me wel meer bewust van zijn kwetsbaarheid en toch hoe die ontwikkeling

van hem tot stand is gekomen.. absoluut meer begrip voor hem! Absoluut! Hij is geplaagd, gediscrimineerd en dat speelt mee in zijn beslissingen ook hier op de afdeling.

Professionals geven aan niet te weten wat er met het verhaal gebeurt zodra een jongere uitstroomt

Belangrijk punt dat naar voren komt uit de belronde met mentoren is een organisatorische: geen van de mentoren hebben zicht op wat er met het audiofragment gebeurt zodra een jongere uitstroomt. Het is voor hen de vraag in hoeverre de workshop vermeld staat in het dossier en hoe het bestaan van het audiofragment voor (mogelijk toekomstige) andere professionals bekend is en blijft. Zij zien, evenals de jongere wel meerwaarde in het vermelden van de workshop en het bestaan van het audiofragment in het dossier/overdrachtmomenten richting andere professionals:

“[Naam jongere] is al weer weg... maar als hij weer in beeld komt bij Spirit dan kun je daar [het verhaal] verder op borduren... Nu is het bestaan van de opname onbekend bij Spirit... hoe zorgen we ervoor dat het opgenomen kan worden als ze niet weten dat het bestaat?”

HOOFDSTUK 5 | CONCLUSIES & AANBEVELINGEN

In dit onderzoek is een narratieve methodiek van Young In Prison (YiP) empirisch onderzocht in drie JJI's in het kader van het Koers & Kansen initiatief van het Ministerie van Justitie & Veiligheid (zie hoofdstuk 1). Hierbij hebben de volgende onderzoeksvragen centraal gestaan:

1. Hoe ervaren jongeren uit de drie JJI's het volgen van de narratieve workshops?
2. In hoeverre beïnvloedt het delen van het verhaal (van de jongere) met de mentor de kwaliteit van de werkrelatie?

We bespreken in dit hoofdstuk het antwoord op deze vragen aan de hand van een samenvatting van de bevindingen en de daaruit voortvloeiende conclusies (paragraaf 5.1). We sluiten dit rapport af met enkele aanbevelingen in het licht de doorontwikkeling van de narratieve methodiek van YiP en vervolgonderzoek (paragraaf 5.2).

5.1 Conclusies

5.1.1 Ervaringen van jongeren

Uit dit onderzoek is gebleken dat de jongeren de narratieve workshop (evenals de mentoren) als positief ervaren. Eerder (in hoofdstuk 4) is uitgebreid besproken welke argumenten jongeren hiervoor aangedragen. De ervaring met de workshop is vooral positief omdat ze zich gehoord voelen in een setting waar kwetsbaarheid tonen nadelige gevolgen kan hebben voor de eigen sociale positie (ingebed in de straatcultuur). De docenten die de workshops verzorgden zijn evenals de werkvorm en opzet van de workshop als positief ervaren. Dit, omdat zij volgens jongeren 'passie' uitstraalden en oprechte betrokkenheid toonden. Daarnaast zijn de jongeren tevreden over het eindproduct: het is voor de jongeren iets waar ze trots op zijn. Verder zagen de jongeren de workshops als een moment van reflectie dat hen heeft aangezet tot nadenken over het leven. Hierbij is het belangrijk gebleken dat jongeren zich veilig voelen tijdens de workshops voordat ze het echt aandurven om met hun verhaal aan de slag te gaan. De workshopdocenten hebben hierin een positieve rol gespeeld. Ook het groepsverband waarin de workshops hebben plaatsgevonden is als helpend ervaren. Het werken in een groep tijdens de workshops bleek drempelverlagend te werken om met het eigen verhaal aan de slag te gaan omdat daarmee individuele maar toch ook gedeelde kwetsbaarheid centraal stond (iedereen die deelneemt stelt zich immers individueel kwetsbaar op). Als laatste is het audiofragment belangrijk gebleken voor jongeren en mentoren. De CD wordt als waardevolle aanvulling op het dossier gezien omdat het beeld onder jongeren heerst dat het dossier een negatief verhaal over hen vertelt en de CD juist een ander, veelal nog ongehoord verhaal van de jongere tot uiting brengt.

'EEN HARDT VERHAAL'

Resultaten van een pilotstudie naar de toepassing van een verhalende methodiek in drie Justitiële Jeugdinstellingen

5.1.2 Kwaliteit van de werkrelatie

De resultaten van de vragenlijsten tonen aan dat jongeren de werkrelatie met hun mentor als positief ervaren. De subschaal over de band met de mentor wordt als zeer positief ervaren en ook de samenwerking aan taken en doelen wordt als positief ervaren. De vragenlijstcores ondersteunen dit beeld. Alleen het cijfer voor hoe goed de jongere vindt dat de mentor hem kent, is lager. Deze resultaten tonen aan dat jongeren alvorens zij hun verhaal delen al een positief contact ervaren. Echter de positieve band leidt er dus niet automatisch toe dat jongeren in dat contact ook betekenisvolle verhalen over zichzelf delen/ vertellen waardoor de mentor de jongere ook goed leert kennen.

Het delen van een betekenisvol verhaal in de vorm van een (audio)fragment heeft de werkrelatie tussen jongeren en medewerkers in geen van de onderzochte gevallen verslechterd. Tijdens het luistermoment hadden medewerkers en jongeren niet het idee dat de werkrelatie zou veranderen omdat zij deze allen al als goed beschreven.

Wel geven de mentoren een aantal belangrijke dingen aan die mogelijk invloed hebben op de werkrelatie. Allereerst voelen zij na het delen van het verhaal een versterkte binding met de jongeren. Dit lijkt vooral te komen doordat het verhaal de mentoren raakt, de kracht van het verhaal lijkt te zitten in het feit dat jongeren gevoelens en emoties toevoegen in het verhaal. Zelfs al horen mentoren niets nieuws over de jongere dan nog wordt de belevingskant van de jongere als een meerwaarde gezien. Daarnaast vergroot het verhaal wederzijds begrip omdat de verhalen soms een mate van persoonlijke herkenning bij de mentor teweeg brengen. Ook zien mentoren het delen als een uiting van vertrouwen en bevestiging van jongeren dat de binding goed is. Deze punten passen binnen het aspect binding van de werkrelatie zoals in de literatuur omschreven.

Daarnaast noemen mentoren ook punten die passen bij het tweede aspect van de werkrelatie: samenwerking. Het onderzoek toont aan dat het gedeelde verhaal mentoren handelingsperspectief biedt. Vooral in die gevallen waar mentoren nieuwe inzichten hebben opgedaan verschaft hen dit een nieuwe handvat om gesprekken op een betekenisvolle wijze aan te kunnen gaan met de jongere. Ook biedt het hen een opening om het contact vanuit het verhaal van de jongere zelf op te zoeken. Aan de andere kant duiden mentoren dat het is lastig is om de daadwerkelijke invloed van het delen van het verhaal te overzien. Dit houdt verband met de dynamiek in de JJI's en externe onverwachte factoren zoals uitstroom. Hierdoor hebben mentoren niet altijd de kans gehad om nog terug te komen op de luistersessie of om verder te praten over het verhaal. De invloed van de dynamiek in een JJI wordt ook beschreven door Geenen (2017) die benoemt dat de werkrelatie niet statisch is en wordt beïnvloed door omgevingsfactoren en interacties (Geenen, 2017).

'EEN HARDT VERHAAL'

Resultaten van een pilotstudie naar de toepassing van een verhalende methodiek in drie Justitiële Jeugdinrichtingen

5.2 Aanbevelingen

In het licht van de besproken ervaringen van jongeren met de narratieve workshop en de gedeelde effecten daarvan op de werkrelatie met de mentoren sluiten we deze pilotstudie af met een tweetal aanbevelingen:

Aanbeveling 1.

Zet de ontwikkeling en toepassing van de narratieve methodiek voort bij (meer) jongeren/ in andere JJI's en voer parallel daaraan onderzoek uit om de effecten ervan blijvend te verfijnen

Uit dit onderzoek is gebleken dat de narratieve workshops een manier zijn om van *ongehoorde* betekenisvolle verhalen daadwerkelijk *gehoorde* verhalen te komen. Jongeren voelen zich door de methodiek gehoord en mentoren voelen zich sterker in twee opzichten: zij ervaren (1) het proces van delen an sich als een bevestiging van hun goede mentorschap. Tegelijkertijd (2) biedt het gehoorde verhaal hen handvatten om contact op betekenisvollere wijze aan te gaan met jongeren. Daarmee voelen zij zich gesterkt in het onderlinge vertrouwen en binding. Deze resultaten geven hoopvolle voeding om de methodiek door te ontwikkelen en toe te passen bij meer jongeren/ in andere JJI's. Goede eerste stappen in een doorontwikkeling zijn opgenomen in bijlage 5 (de aangedragen tips voor toekomstige workshops, afkomstig van jongeren, mentoren en de docenten). Daarnaast hebben de jongeren in deze studie hun verhaal gedeeld met hun mentor, waarvan zij in het onderzoek hebben aangegeven dat hun band al goed was. Het zou interessant zijn om te kijken wat de effecten op de werkrelatie zijn als jongeren hun verhaal delen met medewerkers met wie ze de band als minder positief ervaren. Tevens zou een vervolgonderzoek de mogelijkheid bieden om ook een inhoudelijke analyse uit te voeren op het vertelde. Want wat is nu daadwerkelijk het verhaal wat professionals (ook) moeten weten? Wat voor *soort* verhalen vertellen jongeren in JJI's in de workshop eigenlijk? Wat is de *grondtoon* van die verhalen? En belangrijker nog: wat betekenen uitkomsten van een dergelijke inhoudelijke analyse voor het handelingsperspectief van zowel jongeren als hun mentoren?

Aanbeveling 2.

Zorg voor een helder proces van vastlegging van de gevolgde narratieve workshop en zorg dat het bestaan van het audiofragment in de overdracht richting andere professionals, geborgd is in het dossier.

Jongeren gaven voorafgaand aan de workshops aan dat zij hun verhaal niet wilden delen met anderen. Echter, na de workshop bleek dit anders: zij stonden positief tegenover het delen met hun mentor en sommige jongeren droegen zelf aan om het verhaal ook aan anderen te laten luisteren omdat dit het beeld dat anderen over hen hebben kan nuanceren. Dit wijst uit dat jongeren welwillend zijn in het geven van toestemming voor opname van de CD in hun dossier zodra ze de workshop hebben ervaren. De deelnemende jongeren in deze pilot zien de CD immers als eindproduct waar ze trots op zijn dat bovenal ook een ander beeld over hen tot uiting kan brengen. Uit de evaluatieve belronde is gebleken dat de mentoren niet weten of deelname aan de workshop en het bestaan van

de CD/het verhaal voldoende geborgd is. Doel voorafgaand aan de methodiekontwikkeling was juist ook het toevoegen van het verhaal aan het dossier. De meeste jongeren hebben hier wel mee ingestemd, echter bleek bij doorvraag en in het behoeftenonderzoek dat zij niet altijd zicht hebben op wie het dossier inziet en waar het verhaal dat blijft. Het zou daarom eerst duidelijk moeten worden wie dit dossier ter inzage kunnen krijgen zodat de wel/niet verkregen toestemming ook daadwerkelijk helder getekend kan worden door de jongere zelf. Om deze reden wordt aanbevolen om juist in het dossier op te nemen dat de jongere heeft deelgenomen en dat de CD/het verhaal bestaat. Op die manier kunnen hulpverleners zelf vragen aan de jongere naar de CD/het verhaal en blijft het eigenaarschap van het verhaal wel bij de jongeren.

5.3 Enkele kanttekeningen

Zoals elk onderzoek, is ook dit in onderzoek onderhevig aan enkele beperkingen. We duiden er hier een drietal.

Allereerst is gebleken dat niet alle jongeren altijd bereikbaar waren. Soms zijn jongeren overgeplaatst of bleek dat ze toch ook andere verplichtingen (school) hadden tijdens de workshopuitvoering. Dit gebrek is opgelost door enkel de resultaten van de jongeren die de workshop en luistersessies ook daadwerkelijk hebben volbracht te betrekken.

Hiernaast vond 1 jongere het om privacy redenen ongewenst dat de onderzoeker aanwezig was op het moment dat de mentor het geluidsfragment beluisterde. Hierdoor kon de onderzoeker niet de eerste reactie zien van de mentor. De onderzoeker is er wel bij geweest toen de jongere en mentor in gesprek gingen over het verhaal. Ook zijn de jongere alsmede de mentor nog separaat geïnterviewd na het delen van het verhaal. Bovendien hebben de observaties van de overige 11 jongeren voldoende voeding geven aan de resultaten.

Tot slot duiden we dat de werkrelatie vaak al bij aanvang van deelname als 'goed' was bestempeld door de deelnemende jongeren en mentoren. Dit kan ertoe leiden dat de relatief goede kwaliteit van de relatie als een impliciete stimulans voor deelname heeft gefungeerd voor de jongere en mentor (bias). We realiseren ons dat dit de kans op een rigoureuze/grote verbetering van de kwaliteit van de werkalliantie kan afzwakken. Dit risico hebben we gedurende het onderzoek zoveel mogelijk ondervangen door expliciet oog te hebben voor het optreden van geduide veranderingen in de binding en samenwerking als onderdelen van de werkrelatie *na* het delen van het verhaal.

Geraadpleegde bronnen

Adijembaks, S. D. (2018). *Ongemerkt bijzonder: levensverhalen van resisters en de betekenis van het uitblijven van een criminele carrière*. Heerlen: Open Universiteit.

Bahktin, M. M. (1981). *The Dialogic Imagination: Four Essays*. University of Texas Press.

Bordin, E. S. (1979). The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance. *Psychotherapy: Theory, Research, and Practice*, 16, 252-260.

De Swart, J. (2011). *De professionele jeugdzorgwerker*. Enschede: Saxion University of Applied Science.

Eichelsheim, V. I., & Van der Laan, A. M. (2011). *Jongeren en vrijheidsbeneming. Een studie naar de wijze waarop jongeren in Justitiële Jeugdinrichtingen omgaan met vrijheidsbeneming*. Den Haag: WODC, Boom Juridische Uitgevers.

Geenen, M.-J. (2014). *Veroordeeld tot verbondenheid. Een onderzoek naar de pedagogische alliantie tussen groepsleiders en jongens in een justitiële jeugdinrichting*. Den Haag: Boom Lemma.

Gergen, K. J. & Gergen, M. M. (1988). Narrative and the Self as relationship. *Advances In Experimental Social Psychology*, 21(1), 17-56.

Gergen, K. J. (2011). The Self as social construct. *Psychological studies*, 11 (1), 108-116.

Goffmann, E. (1959). *The Presentation Of Self In Everyday Life*. Edinburgh: University of Edinburgh Social Sciences Research Centre

Goffman, E. (1961). *Asylums. Essays on the mental patients and on the inmates*. New York: Doubleday

Hanrath, J. (2013). *De groepsleider als evenwichtskunstenaar. Het dagelijks werk op de leefgroep in een justitiële jeugdinrichting*. Den Haag: Boom Lemma.

Harder, A. (2011). *The downside up? A study of factors associated with a successful course of treatment for adolescents in secure residential care*. Groningen: University of Groningen.

Hendruksen-Favier, A., Place, C., & Van Wezep, M. (2010). *Procesevaluatie van YOUTURN: instroomprogramma en stabilisatie- en motivatieperiode*. Utrecht: Trimbos instituut.

McAdams, D. P., (2006). The Redemptive Self: Generativity and the stories Americans live by. *Research In Human Development*, 3 (2&3), 81-100.

McAdams, D. P., Hoffman, B. J., Mansfield, E. D. & Day, R. (1996). Themes of agency and communion In significant autobiographical scenes. *Journal of Personality*, 64(2), 339-377.

Polkinghorne, D. E. (1988). *Narrative Knowing And The Human Sciences*. Albany, NY: State of New York University Press.

Presser, L. (2009). The narratives of offenders. *Theoretical Criminology*, 13(2), 177-200.

Presser, L. (2016). Criminology and the narrative turn. *Crime Media Culture*, 12(2), 137-151.

Presser, L. & Sandberg, S. (2015). *Narrative Criminology: Understanding Stories Of Crime*. New York, USA: New York University Press.

Shirk, S.R., & Saiz, C.C. (1992). Clinical, empirical, and developmental perspectives on the therapeutic relationship in child psychotherapy. *Development and Psychopathology*, 4, 713-728.

Stone, R. (2016). Desistance and identity repair: Redemption narratives as resistance to stigma. *British Journal Of Criminology*, 56, 956-975.

Ungar, M. (2004a). *Nurturing Hidden Resilience In Troubled Youth*. Toronto, Canada: University of Toronto Press.

Ungar, M. (2015). *Working With Children And Youth With Complex Needs: 20 Skills To Build Resilience*. Routledge.

Van der Berg, P. (2013). *Treatment effectiveness in a youth detention centre: an open versus a closed regime*. Masterthesis Universiteit van Amsterdam.

Van der Helm, G. H. P. (2011). *First do no harm*. (proefschrift). Amsterdam: Vrije Universiteit.

Van der Spek (2018), *Aanbevelingen jongeren VIV-JJ/LSV plannen*, Amsterdam: YiP. Vertrouwelijk rapport voor DJI FORZO/JJI

Van Gemert, F. & Van Swaeningen, R. (2012). Boevenbiografieën: Een inleiding op dit themanummer. *Tijdschrift over cultuur & criminaliteit*, 2 (3), 3-16.

Van Steenkiste, M., & Soenens, B. (2015). *Vitamines voor groei*. Den Haag: Acco.

Vogelvang, B. (2009). *Een Sterk Verhaal: Over De Invloed Van Reclasseringswerkers Op Het Stoppen Met Criminaliteit Na Detentie*. 's-Hertogenbosch: Oratie, Expertisecentrum Veilig

Wing, J.K. (1993). Institutionalism revisited. *Criminal behavior and mental health*, 3.

Wolf, K. T., & Baglivio, M. T. (2017). Adverse childhood experiences, negative emotionality and pathways to juvenile recidivism. *Crime and Delinquency*.

Bijlagen

Bijlage 1: informed consent formulieren

Bijlage 2: uitnodigingen deelname jongeren en mentoren

Bijlage 3: praatvel

Bijlage 4: uitwerking methodiek

Bijlage 5: tips voor de doorontwikkeling

Bijlage 1: informed consent formulieren

Instemmingsverklaring behoefteonderzoek 'jouw levensloop centraal'

September 2018

Uitgevoerd door: Stichting Young in Prison (Amber Vecht, Lamyn Belgaroui en Neda Boin & Hogeschool Leiden (Veronique van Miert)

1. Ik weet wat het doel is van dit interview en het onderzoek, namelijk te weten komen wat mijn behoeften zijn ten opzichte van een levensverhaal.
2. Ik doe mee aan het interview omdat ik dat zelf wil.
3. Ik weet dat het *niet* meedoen aan het interview geen gevolgen heeft voor mij in de instelling.
4. Ik weet dat het *wel* meedoen aan het interview geen gevolgen heeft voor mij in de instelling.
5. Ik weet dat dit formulier met mijn naam niet gekoppeld wordt aan wat ik gezegd heb in het interview.
6. Ik weet dat Amber Vecht (YiP) contactpersoon is voor dit onderzoek in mijn instelling.
7. Ik weet dat ik vragen mag stellen over het onderzoek aan Amber Vecht en dat ik haar mag zeggen dat mijn interview toch niet mag worden gebruikt.
8. Ik weet dat ik mag stoppen met het interview zonder dat ik hoeft aan te geven waarom.
9. Ik weet dat de resultaten niet over mij zelf gaan, maar over de jongeren in de JJI's in Nederland.
10. Ik weet dat de uitwerking van mijn interview zonder mijn naam in elk geval 2 jaar wordt bewaard op een veilige plek bij stichting Young in Prison en dat deze kan worden gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek.

Ja, ik ben het hier mee eens en ik doe mee aan het onderzoek.

Nee, ik ben het hier niet mee eens en ik doe niet mee aan het onderzoek.

Naam:

Datum van vandaag:

Handtekening:

Instemmingsverklaring behoefteonderzoek 'jouw levensloop centraal'

September 2018

Uitgevoerd door: Stichting Young in Prison (Amber Vecht, Lamyn Belgaroui en Neda Boin & Hogeschool Leiden (Veronique van Miert)

Instemmingsverklaring

- Ik verklaar op een voor mij duidelijke wijze te zijn ingelicht over de aard, methode, doel en belasting van het onderzoek. Mijn vragen zijn naar tevredenheid beantwoord.
- Ik verklaar dat ik vrijwillig deelneem aan het interview.
- Ik begrijp dat de informatie die ik geef uitsluitend voor het behoefteonderzoek wordt gebruikt én kan worden gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. In geen enkel geval zal deelname aan het onderzoek schadelijk voor mij zijn, omdat de resultaten niet over mijzelf gaan maar over medewerkers in het algemeen.
- Ik weet dat de gegevens en resultaten van het interview alleen anoniem (niet herleidbaar tot mijn persoon) aan derden bekend gemaakt zullen worden en/of voor wetenschappelijke publicaties zal worden gebruikt. Ik stem geheel vrijwillig in met deelname aan dit onderzoek. Ik behoud me daarbij het recht voor om op elk moment zonder opgave van redenen mijn deelname aan dit onderzoek te beëindigen.
- Het volledige privacy statement is te raadplegen via: <https://www.hsleiden.nl/residentiele-jeugdzorg/privacyverklaring>

Ja, ik ben het hier mee eens en ik doe mee aan het onderzoek.

Nee, ik ben het hier niet mee eens en ik doe niet mee aan het onderzoek.

Naam:

Datum van vandaag:

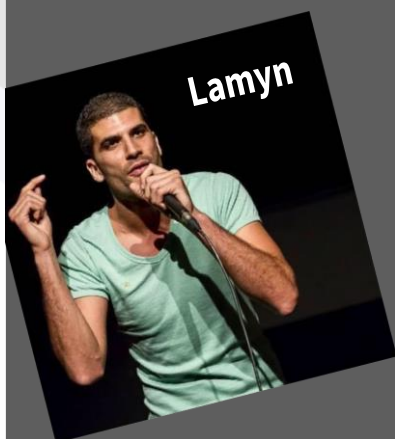
Handtekening:

Bijlage 2: uitnodigingen deelname jongeren en mentoren

EEN HARDT VERHAAL

Heb je meer te vertellen dan wat er in je dossier over je staat geschreven?

Wat moeten we ook eens over je weten?

1

Werk samen met Lamyn en Neda aan een je eigenverhaal, ietswat je zelf belangrijk vindt.

Jullie ontdekken, schrijven en recorden samen wat je wilt vertellen.

2

Luister samen met je mentor naar de opname van je verhaal.

3

Deel het verder met wie je maar wilt.

EEN HARDT VERHAAL

Een jongere waar u mentor van bent gaat binnenkort meedoen met een nieuw project van Young in Prison. We vertellen u graag iets meer!

De aanleiding & intentie

Veel jongeren binnen de JJI ervaren afstand tussen 'wie men zegt dat ze zijn' en wie ze zelf 'ook nog menen te zijn'. Soms is dit louter een gevoel of overtuigen van de jongere zelf, maar soms is een dossier ook een samenstelling van beelden die maar één kant van de jongere schetsen: een verhaal dat, in de ogen van de jongere, zijn identiteitslechtsstendelevangt. Deze afstand kan de behandelrelatie in detentie hinderen, omdat jongeren ervaren dat 'men hen toch niet begrijpt', terwijl het maken van contact en verbinding juist noodzakelijk is voor een goede behandelrelatie. Zowel binnen de periode van detentie als erna.

YiP vangt in creatieve workshops in detentie veel verhalen op, waarvan het regelmatig van medewerkers in JJI hoort dat 'de behandeling' dit ook wel (eerder) had willen horen. Als creatieve buitenstaanders, met veel rolmodellen bovendien, is het ook makkelijker contact maken. Met deze interventie wil YiP de vruchten van dit goede contact, namelijk dat jongeren zich makkelijk openstellen, benutten om verhalen terug te geven aan de behandeling die een beeld schetsen van een jongere 'die hij ook is', teneinde verbinding tussen behandeling in/na denentie te versterken.

Het project is een eerste pilot, daarom sluiten onderzoekers van de Hogeschool Leiden aan om de opbrengst te onderzoeken.

Het project

Een reeks creatieve oefeningen, met name spoken word, rap/songwriting en storytelling, helpt de jongere (een deel van) een verhaal / scene optetekenen 'wie de jongere' ook zou kunnen zijn. Via een afsluitende voordracht wordt een symbolisch moment gecreëerd om dit andere verhaal in de werkrelatie tussen jongeren en medewerker in te voegen. Dit is echter niet het einde van de interventie: na een 1-op-1 gesprek tussen jongere en medewerker wordt het verhaal in het dossier van een jongeren toegevoegd. Het dossier en de werkrelatie vormen dus de belangrijkste aangrijppunten van dit traject.

Jongeren weten dat zij meedoen om hun zelfgemaakte verhaal in hun dossier te stoppen.

Dag 1 + 2: De jongere volgt workshops met Lamyn en Neda van Young in Prison om een (deel) van zijn verhaal op te schrijven.

Dag 3: De jongere heeft een 1 op 1 gesprek met u als mentor. De jongere ontvangt een 'praatvel' om het gesprek te begeleiden. Die gaat enerzijds over het verhaal zelf, en anderzijds wat het verhaal met u doet. Een onderzoeker van de Hogeschool Leiden interviewt u en de jongere na het gesprek. Het verhaal wordt toegevoegd aan het dossier van de jongere.

Wilt u meer weten over het project? U kunt contact opnemen met Lamyn Belgaroui van Young in Prison via: lamyn@younginprison.nl

Bedankt voor uw medewerking!

YOUNG IN PRISON

Bijlage 3: Praatvel

VOORKANT: OVER DE INHOUD VAN JE VERHAAL

Wat was je eerste reactie op mijn verhaal?

**Kan je iets noemen wat je mooi
vond aan mijn verhaal?**

**Waren er dingen uit mijn verhaal
die jij nog niet van mij wist?**

**Zijn er dingen in mijn verhaal waar je meer
over zou willen weten?**

PRAATVEL

Thanks dat je mee hebt gedaan met ons allernieuwste project! Je hebt net je verhaal gedeeld waarvan het de bedoeling is dat het zal worden toegevoegd aan je dossier.

Je gaat nu in gesprek over je verhaal met je mentor. Hieronder zie je een aantal vragen die jullie hierbij op weg kunnen helpen. Je kunt deze vragen gebruiken om aan je mentor te stellen. Je mag natuurlijk ook zelf vragen bedenken.

ACHTERKANT: HOE IS HET OM NAAR HET VERHAAL TE LUISTEREN?

Wat heeft jou geraakt in mijn verhaal?

Waren er dingen herkenbaar in mijn verhaal?

Wat neem je mee?

Is er misschien iets wat ik nog niet over jou
weet wat je graag met mij zou willen delen?

Wat zou je elkaar mee willen geven?

TOT SLOT,

is er nog iemand anders
binnen de instelling met wie
je jouw verhaal graag zou
willen delen?

Bedankt voor het delen van
je verhaal, je vertrouwen in
ons en je positieve inzet.
Jouw aanwezigheid was
echt super waardevol, en
helpt om andere jongeren
ook hun verhaal te kunnen
laten horen.

YOUNG IN PRISON

Bijlage 4: Uitwerking methodiek

Overzicht van interventie: 'Jouw Levensloop Centraal / EEN HARDT VERHAAL'

	Dag 1: Wat je ook eens over mij zou moeten weten	Dag 2: Vervolg workshop / voordracht voor jongeren en medewerkers	Dag 3: Mentor & jongere bespreken en delen verhaal
Wat	<ol style="list-style-type: none"> De dag begint met een ijsbreker / open gesprek over de vraag: wie ben je en hoe verhoudt het verhaal over jou zich hiertoe? Jongeren denken na over het verhaal dat ze over zichzelf vertellen, maar ook wat daarin doorgaans mist. Anders gezegd: wat men ook eens zou moeten horen? Daarna volgen een serie aan oefeningen en vragen om de scene of verhaal van de jongeren te bepalen. Die gaan bijvoorbeeld over het huis waar je bent opgegroeid, obstakels in je leven, je favoriete ego of iets waar je trots op bent. De sfeer is open en veilig. De premisse is niet dat je het pas 'goed doet' wanneer je 'nu eens écht eerlijk bent'. De dag vertrekt vanuit het besef dat over eenieder meerdere verhalen bestaan: de verhalen die al worden verteld, en de verhalen die nog moeten worden verteld. De jongeren krijgen een A3-bord waar ze steekwoorden over hun verhaal op kunnen verzamelen in post-its. Dit bord wordt gebruikt als hulpmiddel voor het individuele gesprek in dag 2. Het bord blijft prive en maar een deel ervan zal worden uitgewerkt en gedeeld met de mentor. 	<ol style="list-style-type: none"> Jongeren voeren individuele gesprekken van ong. 30 minuten met Lamyn of Neda. Vlak na die gesprekken schrijven Neda en Lamyn het verhaal uit (max. 1 A4). Deze versie van het verhaal zal uiteindelijk in het dossier komen. De jongeren plakken het verhaal in hun boekje. De jongeren nemen het verhaal op. Daarna dragen ze het verhaal nog een keer voor aan de groep jongeren als afsluiting. De opname wordt voor het 1 op 1 moment met de mentor bewaard. Aan het eind van de performance spreken YIP-docenten de jongere toe ten overstaan van de groep. Hier begint de collectieve hervertelling, want de docent verhaalt over hoe hij jongere X heeft leren kennen. De jongere ontvangt meerdere kopieën van het verhaal. 1 voor hemzelf, 1 voor de mentor, 1 of meerdere voor andere medewerkers en een set voor mensen buiten. 	<ol style="list-style-type: none"> De jongere en mentor gaan samen zitten, voor hen ligt een groot, mooi opgemaakt praatvel. Eerst luisteren ze samen naar de opname die de jongere heeft gemaakt. Het praatvel begeleidt een gesprek tussen de jongere en mentor over het zelfgekozen verhaal en de opname van de jongere. Op de achterkant staan twee sessies vragen, die het gesprek geleiden <ol style="list-style-type: none"> Voordementor: <i>wat heeft je verbaasd, wat wist je nog niet, etc. etc.</i> Samen te beantwoorden: een set concrete vragen over wat óók in het dossier zou moeten staan? <i>Wat kortom de wereld had moeten weten (bv. wat had de officier moeten weten, wat zou die toekomstige reclasseringsmedewerker eens moeten weten).</i> Aan het slot identificeren jongere en mentor andere medewerkers die dit vel ook zouden moeten ontvangen. Samen regelen zij dat dit gebeurt. Medewerker voegt praatvel in aan dossier.
Doel	<ol style="list-style-type: none"> Reflectie/bewustzijn relatie identiteit (wie je bent) en het verhaal dat daarbij hoort. Verhalen bestaan pas als anderen ze horen, daarom speelt het groepsproces een belangrijke rol. Veilige sfeer creëren: jongeren durven zich kwetsbaar op te stellen. Daarnaast individuele gesprekken over de vraag: wat zou men eens moeten weten? Start maken met 'ander/nieuw' verhaal in creatieve vorm 	<ol style="list-style-type: none"> Uit een reeks steekwoorden / elementen van een levensverhaal een keuze maken om een scene of moment verder uit te werken. De eindspeech van de docent voegt hier een tweede laag aan toe: zo leerden de YIP-docenten de jongere kennen. De finale tekst van het verhaal wordt opgetekend in een speciaal vormgegeven boekje. Dit boekje reist met de jongeren mee naar de voordracht, het 1 op 1 mentorgesprek en ook daarna. 	<ol style="list-style-type: none"> Van voordracht naar papier via een geleid gesprek, zo wordt in verschillende etappes het nieuwe verhaal in de werkrelatie en aan het dossier toegevoegd. Gefaciliteerd wordt het nieuwe verhaal, de vertelling daarvan en de hervertelling daarvan, als ook het verspreiden naar sleutelfiguren in de behandeling.
Tijd	Eén onderwijsdag á 4 uur. De jongeren werken in twee kleine groepen. De dag begint en eindigt in groepsverband.	Eén onderwijsdag á 4 uur. De dag begint en eindigt in groepsverband. Gedurende de dag individuele gesprekken van ongeveer 30 minuten met Lamyn en Neda. Een onderzoeker van Hogeschool Leiden is hierbij aanwezig.	Sessie van één tot twee uur, gedaan door jongere en mentor binnen één week na de performance.
Wie	<ul style="list-style-type: none"> Max. 6 deelnemers (voorkeur 4), vrijwillige deelname, 2 YIP-docenten. 	<ul style="list-style-type: none"> Deelnemers van de groep, 2 YIP-docenten Een onderzoeker van Hogeschool Leiden sluit aan tijdens deze dag 	<ul style="list-style-type: none"> Jongere & mentor Adressanten van het praatvel Onderzoekers van Hogeschool Leiden.
Onderzoek	Een vragenlijst van de Hogeschool Leiden zal worden verwerkt in creatieve vorm als onderdeel van de workshop.	Direct na de workshopsreeks (op zelfde dag) wordt een groepsinterview gehouden met de jongeren die hebben deelgenomen om te meten hoe de workshops ervaren zijn en wat het met de jongeren zelf gedaan heeft.	<p>Na het 1 op 1 gesprek tussen mentor en jongere wordt het gesprek vervolgd met een onderzoeker van de Hogeschool Leiden. Een driehoeksinterview met jongere, mentor en onderzoeker. Na het delen splitsen de onderzoekers op en worden de jongere en mentor apart geïnterviewd over hoe ze nu naar jongere/mentor kijken en de relatie.</p> <p>Twee weken na het driehoeksinterview (jongere, mentor en onderzoeker) worden de vragenlijsten (die in dag 1 werd behandeld) opnieuw afgenomen om te kijken of er iets veranderd is in de relatie.</p>

Bijlage 5: Tips voor doorontwikkeling van de methodiek

Op basis van de tips van de jongeren, medewerkers en de workshopdocenten komen er verschillende punten naar voren die van belang zijn voor een doorontwikkeling van de verhalende workshop van YIP:

- 1. Werken aan reflectie middels de narratieve workshop en audio vergroot eigenaarschap van het verhaal en het gevoel daadwerkelijk 'gezien te worden':** De docenten geven aan dat de audio een moment van reflectie betekent voor de jongeren: *"Reflecteren is goed omdat jongens in eerste instantie vaak hun schouders ophalen en zeggen 'Weet ik niet', maar als je terug gaat en ermee [audiofragment] samen aan de gang gaat dan komen ze los. Door de opname wordt het ook eigen." (...) "Hun horen en zien is heel helend voor hen naar mijn idee. We luisterden echt naar hun verhaal vòòr hun ook. Niet voor een rapport etc.. maar dat ze zelf de regie hadden over het verhaal is goed denk ik.."*
- 2. Neem de instelling goed mee in het geheel** (van inhoud, opzet, planning, ruimte tot het uitnodigen). Vanuit YIP en de onderzoekers is geprobeerd goede afspraken en planningen te maken. In de uitvoering liep het soms toch niet helemaal goed omdat achteraf niet altijd helder bleek wat de bedoeling was voor sommige professionals uit de instelling. Daardoor konden soms ook jongeren niet altijd een antwoord op hun vraag van professionals in de instelling krijgen. Het kan hiermee zijn dat jongeren een drempel tot deelname hebben ervaren. In de KV Amsterdam is bijvoorbeeld gewerkt met relatief jongere jongens (waarvan de jongste 13 jaar). Bij deze groep jongere jongens merkten de docenten dat machogedrag/ stoerdoenerij dominant de sfeer bepaalde tijdens de workshop. Deze jongeren uit de KV begrepen in eerste instantie ook minder waarom de workshop werd aangeboden. Dit heeft deels wellicht te maken met onder meer punt 1 zoals hierboven genoemd, hun leeftijd & machogedrag en het feit dat die jongeren relatief nieuw zijn in het strafproces (ze krijgen veel over zich heen).
- 3. De verhouding man/vrouw qua docenten werkte positief:** Sommige jongeren bleken echt meer een klik met een man te hebben anderen meer met een vrouw. Dit is dus iets dat in een vervolg/ doorontwikkeling meegenomen dient te worden volgens de docenten. Op die manier is er voor jongeren ook enigszins een eigen keuze met wie zij hun verhaal gaan delen.
- 4. De tijdsspanne voor de workshop was te kort:** de docenten gaven aan dat de workshop in zijn geheel te kort was. Zo is volgens hen vooral te weinig tijd genomen voor het beluisteren van het definitieve audiofragment en het napraten daarover. Docenten waren gebonden aan de gereserveerde tijd (bijvoorbeeld wegens gereserveerde ruimte of andere verplichtingen van jongeren vlak daarna): *"Ik was super ontroerd. Het was echt mooi en veel te kort ook eigenlijk. Er gebeurde veel te veel voor in die korte dagen." (...) we zouden echt nog moeten afsluiten met gezelligheid, ze hebben iets waardevols gedeeld immers.. nu ging het te vluchtig." (...) Gezamenlijk even afsluiten zou mooi zijn. Je gaat diep en dan 'Doei'. Dat voelt bijna brutaal ofzo.. kan eigenlijk niet zo.. als er dan toch stukken zijn waarvan je achteraf zegt dat wil ik er niet in.. het heeft toch tijd nodig om te bezinken."*

5. **De gebruikte vragenkaarten waren teveel, 'less is more':** Het aantal vragen was genoeg. De verwachting wekken dat je alle vragen moet afgaan is niet nodig geweest omdat het gesprek over het verhaal al voldoende op gang kwam op basis van enkele kaarten *“Er waren erg veel vragen, maar gezien de tijd is dat niet handig. De stapel met kaarten was wel erg veel: sommige vragen schrappen wellicht; bij t begin kom je nl al op heel veel, 1e 4 stappen kwam al heel veel, maar strakker daarin qua aantal vragen kan.”*
6. **Competitiegevoelens bespreekbaar maken:** Een docent gaf aan kortstondig gevoelens van competitie te voelen onderling tussen jongeren, tijdens de brainstormsessie (wie heeft het beste verhaal). Dit is direct tijdens de sessie besproken, maar blijft een aandachtspunt voor mogelijk vervolg/ doorontwikkeling: *“Bij een van de jongens voelde het ook wel als competitie: “Kijk ik heb de meeste post its, terwijl het daar niet om ging..”*
7. **De combinatie van groepsessie en individuele sessie is krachtig:** Aandacht voor de jongeren in groepsverband en 1 op 1 versterkt respectievelijk de onderlinge band en het duiden van wat belangrijk is voor jongeren in het eigen verhaal: *“Groep EN apart is goed geweest denk ik. Beiden doen is sterk omdat je in de groep juist meer van elkaar leert en op een ander manier leert kennen. Zelfs jongens die in de buurt bij elkaar woonden en elkaar van kleins af aan kenden en nu zelfs nieuwe dingen hoorden en elkaar meer ‘zagen’. (...)1 op 1 is heel belangrijk voor het verhaal en omdat sommigen minder durfden te delen. Bij t poortje Veenhuizen moest een jongen echt huilen en die zat nog midden in zijn proces en voelde zich ongemakkelijk en 1 op 1 kwam er meer uit. Hij wilde namelijk graag bij die stoere jongens horen... toen zijn verhaal werd afgespeeld ging hij zelf een beetje lachen, maar die andere jongens die stoere die waren doodstil en die luisterden echte n die gaven hem echt goede feedback en dat deed hem inzien van die jongens lachen mij niet uit.. voor hem was dat heel erg goed.”*
8. **Het deelmoment met de professional is de kracht van de interventie:** het creëren van een moment waarop de jongere het verhaal of audiofragment deelt met de professional zorgt er voor dat er ook echt invloed plaats kan vinden op de werkrelatie. Daarom wordt aangeraden om dit moment in de toekomst ook als vast onderdeel van de methodiek op te nemen. Nu waren de onderzoekers bij dit moment, maar mogelijk kunnen in de toekomst de workshopdocenten hierbij aanwezig zijn om het gesprek te begeleiden.
9. **Jongeren blijven herinneren aan het feit dat zij het verhaal gaan delen met anderen**
Tijdens de deelmomenten van jongeren met de mentoren gaven vrij veel jongeren aan het verhaal niet met nog meer mensen te willen delen en ook zeiden jongeren dat zij het niet in het dossier wilden toevoegen in de vorm zoals het nu was. Jongeren gaven bijvoorbeeld aan dat ze dan informatie zouden willen toevoegen over een specifieke zaak omdat dit ook voor een eventuele rechtszaak van belang kan zijn. Als de methodiek wordt ingezet om de werkrelatie met meerdere professionals positief te beïnvloeden is het van belang dat jongeren het verhaal wel delen, daarom wordt aangeraden dit continue expliciet te blijven benoemen